

Plan- och byggfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar bostadsutskottet förslag i motioner från den allmänna motionstiden 2000 rörande plan- och byggfrågor samt en motion väckt med anledning av proposition 2000/01:26. Motionsförslagen återges i bilaga. De avser bl.a. planprocessen, handelsändamålet i detaljplaner, stor-marknadsetableringar, kvalitets- och tillsynsansvar vid byggande, bygglovs-plikt samt samråd vid markarbeten.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Till betänkandet har fogats 33 reservationer och 4 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Utskottets överväganden	8
Kommunala planer	8
Övergripande krav på kommunernas planer.....	8
Barns inflytande.....	9
Planprocessen	10
Beslutsunderlag och översiktsplaners innehåll	11
Agenda 21 och Habitatagendan	12
Kommunernas flexibilitet i planeringen	13
Servicezoner	14
Handelsändamålet.....	14
Stormarknadsetableringar m.m.....	15
Planering för en tyst miljö	15
Brottsförebyggande planering	17
Lokaler för religiösa ändamål	18
Den statliga kontrollen av kommunala planer	18
Bygglov, tillsyn och kontroll m.m.....	19
Kvalitetsansvar och tillsynsansvar.....	19
Byggnmälan och slutanmälan	21
Rivningsanmälan m.m.	22
Kommunalt ansvar vid beviljande av bygglov	23
Automatiskt bygglov	23
Bygglovspflicht för komplementbyggnader	23
Bygglovspflicht för ekonomibygnader	23
Prövning av tillgänglighet.....	24
Differentierade bygglovsavgifter	24
Vissa särskilda frågor	25
Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.....	25
Gröna områden och strandnära mark.....	26
Byggande i vissa miljöer med lokal särprägel	26
Samrådsplikt inför markarbeten.....	27
Boendeplikt.....	27
Husbåtsboende.....	28
Ledningsrätt.....	28
Tomts skick	29
Reservationer.....	30
1. Övergripande krav på kommunernas planer (punkt 1) (kd).....	30
2. Övergripande krav på kommunernas planer (punkt 1) (c).....	31
3. Övergripande krav på kommunernas planer (punkt 1) (mp).....	33
4. Barns inflytande (punkt 2) (v, c).....	33

5. Planprocessen (punkt 3) (m, kd, c, fp).....	34
6. Beslutsunderlag och översiktsplaners innehåll (punkt 4) (v, mp)	35
7. Agenda 21 och Habitatagendan (punkt 5) (kd).....	36
8. Kommunernas flexibilitet i planeringen (punkt 6) (m, kd, c, fp).....	36
9. Servicezoner (punkt 7) (m).....	37
10. Handelsändamålet (punkt 8) (m).....	38
11. Stormarknadsetableringar m.m. (punkt 9) (v)	39
12. Stormarknadsetableringar m.m. (punkt 9) (mp)	40
13. Planering för en tyst miljö (punkt 10) (v).....	41
14. Planering för en tyst miljö (punkt 10) (kd).....	43
15. Planering för en tyst miljö (punkt 10) (mp).....	44
16. Brottsförebyggande planering (punkt 11) (kd, c)	45
17. Brottsförebyggande planering (punkt 11) (v)	47
18. Brottsförebyggande planering (punkt 11) (fp).....	48
19. Den statliga kontrollen av kommunala planer (punkt 13) (m).....	50
20. Kvalitetsansvar och tillsynsansvar (punkt 14) (kd, c, fp)	51
21. Kvalitetsansvar och tillsynsansvar (punkt 14) (v)	51
22. Kvalitetsansvar och tillsynsansvar (punkt 14) (mp)	52
23. Byggnmälan och slutanmälan (punkt 15) (v).....	53
24. Automatiskt bygglov (punkt 18) (m).....	54
25. Bygglovsplikt för komplementbyggnader (punkt 19) (m, c).....	55
26. Prövning av tillgänglighet (punkt 21) (kd, c)	55
27. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (punkt 23) (v, kd, fp).....	56
28. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (punkt 23) (c)	57
29. Gröna områden och strandnära mark (punkt 24) (c).....	58
30. Gröna områden och strandnära mark (punkt 24) (mp)	59
31. Byggnad i vissa miljöer med lokal särprägel (punkt 25) (m).....	60
32. Samrådsplikt inför markarbeten (punkt 26) (m, kd, c, fp).....	61
33. Husbåtsboende (punkt 28) (m)	62
Särskilda yttranden.....	63
1. Handelsändamålet (kd).....	63
2. Stormarknadsetableringar (c)	63
3. Boendeplikt (m)	64
4. Boendeplikt (kd, c).....	65
Bilaga: Förteckning över behandlade förslag.....	66
Motioner från allmänna motionstiden	66
Följdmotion med anledning av proposition 2000/01:26.....	72

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Övergripande krav på kommunernas planer

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo223 yrkandena 1 och 3, 2000/01:Bo230 yrkandena 12 och 13, 2000/01:Bo233 yrkandena 3 och 4, 2000/01:Bo526, 2000/01:So539 yrkande 3 samt 2000/01:T208 yrkande 4.

Reservation 1 (kd)

Reservation 2 (c)

Reservation 3 (mp)

2. Barns inflytande

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo511 yrkande 2.

Reservation 4 (v, c)

3. Planprocessen

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo234 yrkande 3, 2000/01:Bo235 yrkande 1, 2000/01:Bo414 yrkande 3 och 2000/01:Bo506 yrkande 1.

Reservation 5 (m, kd, c, fp)

4. Beslutsunderlag och översiktsplaners innehåll

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo5 yrkande 7.

Reservation 6 (v, mp)

5. Agenda 21 och Habitatagendan

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo233 yrkande 2.

Reservation 7 (kd)

6. Kommunernas flexibilitet i planeringen

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo230 yrkande 19 och 2000/01:Bo514 yrkande 1.

Reservation 8 (m, kd, c, fp)

7. Servicezoner

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo501 och 2000/01:Bo514 yrkande 12.

Reservation 9 (m)

8. Handelsändamålet

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo502, 2000/01:Bo506 yrkande 2 och 2000/01:Bo514 yrkande 6.

Reservation 10 (m)

9. Stormarknadsetableringar m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo515 och 2000/01:Bo529.

Reservation 11 (v)

Reservation 12 (mp)

10. Planering för en tyst miljö

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo233 yrkande 1, 2000/01:Bo509 yrkandena 1 och 2, 2000/01:Bo512, 2000/01:Bo530 samt 2000/01:MJ797 yrkande 6.

Reservation 13 (v)

Reservation 14 (kd)

Reservation 15 (mp)

11. Brottsförebyggande planering

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo229, 2000/01:Bo230 yrkande 11, 2000/01:Bo233 yrkande 9, 2000/01:Bo235 yrkande 8, 2000/01:Bo511 yrkandena 4–6, 2000/01:Ju913 yrkande 26, 2000/01:Ju933 yrkande 2 och 2000/01:So363 yrkande 17.

Reservation 16 (kd, c)

Reservation 17 (v)

Reservation 18 (fp)

12. Lokaler för religiösa ändamål

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo536.

13. Den statliga kontrollen av kommunala planer

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo514 yrkande 7.

Reservation 19 (m)

14. Kvalitetsansvar och tillsynsansvar

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo233 yrkande 21, 2000/01:Bo513 yrkandena 3, 6 och 9 samt 2000/01:Bo539 yrkande 3.

Reservation 20 (kd, c, fp)

Reservation 21 (v)

Reservation 22 (mp)

15. Byggnmälan och slutanmälan

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo513 yrkandena 4 och 7.

Reservation 23 (v)

16. Rivningsanmälan m.m.

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo516.

17. Kommunalt ansvar vid beviljande av bygglov

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo518.

18. Automatiskt bygglov

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo504.

Reservation 24 (m)

19. Bygglovsplikt för komplementbyggnader

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo535.

Reservation 25 (m, c)

20. Bygglovsplikt för ekonomibygnader

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo538.

21. Prövning av tillgänglighet

Riksdagen avslår motion 2000/01:So540 yrkande 10.

Reservation 26 (kd, c)

22. Differentierade bygglovsavgifter

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo513 yrkande 5.

23. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo230 yrkande 16 och 2000/01:Bo513 yrkande 8.

Reservation 27 (v, kd, fp)

Reservation 28 (c)

24. Gröna områden och strandnära mark

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo223 yrkande 7 samt 2000/01:Bo230 yrkandena 10 och 15.

Reservation 29 (c)

Reservation 30 (mp)

25. Byggande i vissa miljöer med lokal särprägel

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo514 yrkande 11.

Reservation 31 (m)

26. Samrådsplikt inför markarbeten

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Bo514 yrkande 10 och 2000/01:N323 yrkande 12.

Reservation 32 (m, kd, c, fp)

27. Boendeplikt

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo404.

28. Husbåtsboende

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo533.

Reservation 33 (m)

29. Ledningsrätt

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo413.

30. Tomts skick

Riksdagen avslår motion 2000/01:Bo537.

Stockholm den 5 april 2001

På bostadsutskottets vägnar

Knut Billing

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Knut Billing (m), Lennart Nilsson (s), Bengt-Ola Rytting (s), Lilian Virgin (s), Owe Hellberg (v), Ulla-Britt Hagström (kd), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Siw Wittgren-Ahl (s), Sten Lundström (v), Carl-Erik Skärman (m), Rigmor Stenmark (c), Leif Jakobsson (s), Harald Bergström (kd), Helena Bargholtz (fp), Mikael Johansson (mp) och Dag Ericson (s).

Utskottets överväganden

Kommunala planer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- övergripande krav på kommunernas planer, *jämför reservationerna 1 (kd), 2 (c) och 3 (mp)*,
- barns inflytande, *jämför reservation 4 (v, c)*,
- planprocessen, *jämför reservation 5 (m, kd, c, fp)*,
- beslutsunderlag och översiktsplaners innehåll, *jämför reservation 6 (v, mp)*,
- Agenda 21 och Habitatagendan, *jämför reservation 7 (kd)*,
- kommunernas flexibilitet i planeringen, *jämför reservation 8 (m, kd, c, fp)*
- servicezoner, *jämför reservation 9 (m)*,
- handelsändamålet, *jämför reservation 10 (m)*,
- stormarknadsetableringar m.m., *jämför reservationerna 11 (v) och 12 (mp)*,
- planering för en tyst miljö, *jämför reservationerna 13 (v), 14 (kd) och 15 (mp)*,
- brottsförebyggande planering, *jämför reservationerna 16 (kd, c), 17 (v) och 18 (fp)*,
- lokaler för religiösa ändamål,
- den statliga kontrollen av kommunala planer, *jämför reservation 19 (m)*.

Övergripande krav på kommunernas planer

Förslag som avser övergripande krav som bör ställas på kommunala planer förs fram i flera motioner.

Enligt motion 2000/01:Bo223 (c) yrkande 3 bör en ny planeringsstrategi för ökad mångfald med lokala lösningar införas. Motionärerna förespråkar bl.a. ett planeringsperspektiv som är nerifrån och upp, en planeringsmodell där könsperspektiv och miljötänkande är naturliga inslag, stärkt inflytande för lokala utvecklingsgrupper, mer makt åt organ för självförvaltning samt ett uppmuntrat samarbete mellan privat, offentlig och ideell sektor. I samma motions yrkande 1 efterlyses planering för den kreativa storstaden. Motionärerna framhåller bl.a. att stadsbyggandet måste utgå från varje stadsdels eller förorts behov och förutsättningar för förnyelse, komplettering och utveckling.

Motion 2000/01:Bo230 (c) yrkande 12 innebär krav på att riksdagen skall ge regeringen till känna att kvinnoperspektivet måste beaktas i samhällsplaneringen. Motionärerna framhåller bl.a. att en angelägen fråga är vilka möjlig-

heter som kvinnor har att påverka villkoren för sin vardag. I samma motions yrkande 13 framhålls behovet av att beakta hälsoaspekterna i samhällsplaneringen.

Enligt motion 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 4 skall en god uppväxtmiljö för barn och ungdomar främjas genom samhälls- och bostadsplanering. Motionärerna förespråkar bl.a. konsekvensbeskrivningar av barnens situation i samband med utveckling av bostadsområden. Enligt samma motions yrkande 3 behövs det en översyn av PBL med syfte att öka delaktigheten för medborgarna vid kommunens översiktsplanering.

Motion 2000/01:Bo526 (s) förespråkar en stärkt ställning för geologin i samhällsplaneringen, t.ex. i kommunala planer och handlingsprogram.

Motion 2000/01:So539 (c) yrkande 3 innebär krav på samhällsplanering för naturliga mötesplatser. Motionären efterlyser att stadsdelar, förorter och samhällen skall planeras så att människor ur olika åldersgrupper kan träffas.

Motion 2000/01:T208 (mp) yrkande 4 innehåller krav på översyn av PBL så att samhällsbygget ej kan ske i strid med gällande miljö- och hälsoskyddslagstiftning. Motionären anser bl.a. att hälsoaspektens betydelse måste vägas in när trafikproblemen skall lösas och det framtida samhället byggas.

Bostadsutskottet har tidigare behandlat och avstyrkt motioner med liknande frågeställningar (senast i bet. 1999/2000:BoU7). De utgångspunkter som motionärerna lyfter fram torde delas av så gott som alla. Det får således anses vara av vikt att det kvinnoperspektiv som nu tagits upp beaktas i det kommunala beslutsfattandet. På samma sätt förhåller det sig med uppväxtmiljöns betydelse. Geologin har naturligen en stor betydelse, bl.a. vid upprättandet av de miljökonsekvensbeskrivningar som krävs i samband med planläggningen.

Här kan även erinras om att det i 1 kap. 1 § PBL sägs att lagens bestämmelser syftar till att med beaktande av den enskilda människans frihet främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.

Utskottet är av den uppfattningen att regelverket är så utformat att det ger kommunerna de verktyg som krävs för att kunna åstadkomma ett stadsbyggande i enlighet med vad motionärerna förordar. Motionerna 2000/01:Bo223 (c) yrkandena 1 och 3, 2000/01:Bo230 (c) yrkandena 12 och 13, 2000/01:Bo233 (kd) yrkandena 3 och 4, 2000/01:Bo526 (s), 2000/01:So539 (c) yrkande 3 och 2000/01:T208 (mp) yrkande 4 avstyrks.

Barns inflytande

Motion 2000/01:Bo511 (v) yrkande 2 tar upp frågor om barns inflytande i samhälls- och trafikplanering. Motionärerna önskar att regeringen lägger fram förslag under år 2001 på hur barns intressen skall beaktas i samhälls- och trafikplaneringen.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av att barns intressen tas till vara i samhällsplaneringen. Flera initiativ har också under senare år

tagits från statsmakternas sida för att lyfta fram dessa frågor. Ett exempel på detta är att regeringen den 17 september 1998 lämnade ett uppdrag till Boverket att tillsammans med bl.a. Barnombudsmannen och Svenska Kommunförbundet utveckla metoder för hur barns och ungdomars inflytande skall förverkligas i kommuner i frågor som rör samhällsplanering och liknande frågor. Uppdraget redovisades i april 2000 under titeln Unga är också medborgare – om barns och ungdomars inflytande i planeringen. Frågan bereds inom Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Regeringen överlämnade dessutom i september 2000 skrivelse 1999/2000:137 Barn här och nu – Redogörelse för barnpolitiken i Sverige med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter. Regeringen anger där att det är av stor vikt att en fortsatt process för att förstärka barns och ungdomars inflytande stimuleras. Den av regeringen tillkallade Kommundemokratikommittén (dir. 1999:98) har därför fått i uppdrag att bl.a. föreslå åtgärder som kan göra barn och ungdomar mer delaktiga i den kommunala demokratin och också ge barn och ungdomar bättre kunskaper om hur den kommunala förvaltningen och politiken fungerar. Kommittén skall även studera erfarenheterna i de försök som gjorts med kommunala ungdomsråd och ungdomsparlament. Kommittén skall redovisa sina resultat till regeringen senast den 31 maj 2001.

Utskottet finner mot denna bakgrund att frågorna har förts framåt på ett sätt som gör att ett tillkännagivande i frågan inte nu kan anses erforderligt. Utskottet avstyrker motion 2000/01:Bo511 (v) yrkande 2.

Planprocessen

I de tre motionerna 2000/01:Bo234 (c) yrkande 3, 2000/01:Bo235 (fp) yrkande 1 och 2000/01:Bo414 (m) yrkande 3 vill motionärerna förenkla planprocessen. I centermotionen ställs krav på en översyn av PBL i syfte att uppnå snabbare plan- och bygglovsbeslut. I fp-motionen förespråkas dessutom en förenkling av nybyggnadsreglerna. I den moderata motionen förordas en begränsning av antalet överklagningsinstanser beträffande bl.a. detaljplan.

I motion 2000/01:Bo506 (m) yrkande 1 förespråkar motionärerna bl.a. snabb myndighetshandling av handelsetableringar.

När det gäller planprocessens längd och omfattning har ett omfattande utredningsarbete inletts. Det finns skäl att i detta sammanhang uppmärksamma delar av detta arbete.

I Boverkets pågående projekt *Bostadsförsörjning och PBL* kommer en landsomfattande kommunenkät att genomföras. Projektet omfattar bl.a. frågor om tidskrävande överklagandeprocesser. I projektet skall bl.a. undersökas möjligheterna till en förenklad och rationell planprocess.

Riksdagens revisorer har på förslag av bostadsutskottet gjort en förstudie (2000/01:6) om plan- och byggprocessens längd. Den fortsatta granskningen avses omfatta bl.a. frågan om ett ”tidigt” planförfarande ger en snabbare och effektivare process samt handläggningen och tidsåtgången i överinstans. Revisorerna avser att avsluta sin granskning med en rapport hösten år 2001.

Regeringen har den 18 januari 2001 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att bl.a. föreslå förenklingar för överprövningen av kommunala plan- och byggbeslut. Tanken är att regeringen inte längre skall pröva PBL-ärenden. I uppdragsbeskrivningen sägs bl.a. att det är angeläget att olika åtgärder som kan effektivisera och förenkla beslutsprocessen enligt PBL blir föremål för en prövning. Ett första förslag till förändring skall redovisas senast den 1 juli 2001.

Mot bakgrund av det pågående arbetet anser utskottet att ett tillkännagivande i frågan inte skulle fylla någon egentlig funktion i nuläget. Utskottet avstyrker motionerna 2000/01:Bo234 (c) yrkande 3, 2000/01:Bo235 (fp) yrkande 1, 2000/01:Bo414 (m) yrkande 3 och 2000/01:Bo506 (m) yrkande 1.

Beslutsunderlag och översiktsplaners innehåll

I motion 2000/01:Bo5 (v) yrkande 7 förespråkar motionärerna ett förtydligande av PBL vad gäller lokaliseringsbeslut och mellankommunala och regionala effekter. Motionärerna vill ställa krav på beslutsunderlaget inför beslut som får mellankommunala och regionala konsekvenser och på att planläggningsbeslut, som får ingripande regionala effekter, skall belysas i översiktsplanen före detaljplanläggning.

Av översiktsplanen skall framgå bl.a. grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden (4 kap. 1 § PBL).

När förslag till översiktsplan eller till ändring av planen upprättas, skall kommunen samråda med länsstyrelsen samt regionplaneorganen och kommuner som berörs av förslaget. Syftet med samrådet är att förbättra beslutsunderlaget och ge möjlighet till insyn och påverkan (4 kap. 3 och 4 §§ PBL).

Vid planläggningen skall dessutom tas hänsyn till förhållandena i angränsande kommuner (2 kap. 2 § första stycket tredje meningen PBL). Härigenom ställs krav på ändamålsenlig samordning av kommunernas planläggning i syfte att åstadkomma ett samarbete mellan kommunerna. Samarbetet kan ske i form av regionplanering. Det kan också genomföras under friare former vid de samråd som skall äga rum innan översiktsplaner, områdesbestämmelser eller detaljplaner antas. Om samordning inte har skett på ett lämpligt sätt, skall länsstyrelsen om det är fråga om översiktsplaner påtala förhållandet i sitt granskningsyttrande och beträffande detaljplaner och områdesbestämmelser förordna att planbeslutet skall prövas enligt 12 kap. PBL.

Det finns skäl för att i detta sammanhang även erinra om att EU:s medlemsländer sedan 1989 samarbetar inom området regional utvecklingsplanering, European Spatial Development Perspective (ESDP). Syftet med ESDP är att få parter inom olika politikområden och på olika nivåer att samarbeta för att få en helhetssyn i utformningen av europeisk regional utvecklingsplanering. Ett policydokument antogs i Potsdam våren 1999. Regeringen uppdrog den 2 mars 2000 åt NUTEK och Boverket att upprätta ett gemensamt sekretariat för att effektivt kunna utföra myndigheternas i respektive regeringsbrev för år 2000 erhållna uppdrag att i samverkan med varandra biträda Regeringskansliet vid EU:s samarbete om regional utvecklingsplanering.

I regleringsbrev för budgetåret 2001 anges bl.a. att Boverket genom att följa arbetet i kommuner och regioner samt genom att medverka i det internationella samarbetet skall utveckla kunskapsunderlag och planeringsmetoder för en hållbar utveckling av städer och tätorter med tyngdpunkt i ekologiska, sociala, kulturella och arkitektoniska frågor. Boverket skall till regeringen återrapporera sådana erfarenheter och resultat som har relevans för den fysiska planeringen beträffande bl.a. arbetet med program och utvecklingsstrategier för regional utveckling m.m. inom ramen för bl.a. strukturfondsprogram och regionala tillväxtavtal.

Vidare har utskottet erfarit att Boverket sedan utskottets behandling av plan- och byggfrågor under förra riksmötet (bet. 1999/2000:BoU7) har spritt en till svenska översatt version av det i Potsdam antagna policydokumentet till bl.a. kommunerna och ett stort antal myndigheter samt genomfört seminarier i dessa frågor. Därefter har länsstyrelser och berörda centrala verk lämnat remissyttranden över policydokumentet. För närvarande sammanställer verket remissvaren, vilka skall redovisas till regeringen inom en snar framtid.

Enligt utskottets mening är det nu gällande regelverket utformat på ett sådant sätt att det i allt väsentligt verkar för att uppfylla det som motionärerna efterlyser. Det finns även skäl att anta att det ovan redovisade arbetet på området kommer att leda till att frågorna förs framåt på ett positivt sätt. Utskottet finner mot den bakgrunden inte bärande skäl för att gå motionärerna till mötes och avstyrker därför motion 2000/01:Bo5 (v) yrkande 7.

Agenda 21 och Habitatagendan

I motion 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 2 förespråkas en uppföljning av att Agenda 21 och Habitatagendan får genomslag i kommunernas översiktsplaner.

Ett omfattande arbete har bedrivits och bedrivs fortfarande inom detta område. Boverket fick år 1999 i uppdrag av regeringen att följa och utveckla det pågående arbetet med att genomföra Habitatagendan samt att utveckla en strategi för en integrerad syn på planering och hushållning med markresurser. Verket redovisade i december år 2000 sista delen av uppdraget genom rapporten 13 utmaningar för den fysiska samhällsplaneringen. Inom uppdragets ram har Boverket tidigare redovisat bl.a. en exempelsamling som beskriver hur ett femtiotal kommuner arbetar med sin planering för hållbara städer och samhällen. Vidare kan nämnas att Svenska Kommunförbundet tillsammans med Miljödepartementet i november 2000 redovisade studien Lokal Agenda 21 (en studie av 10 svenska kommuner) och i juni 1999 enkätundersökningen Svenska kommuners arbete med Agenda 21.

Regeringen beslutade den 15 juni 2000 (dir. 2000:48) att tillkalla en nationalkommitté för att ytterligare förankra, samordna och utveckla arbetet med Sveriges åtaganden inom Agenda 21 och Habitatagendan. I uppdraget ingår som ett område kopplingen mellan Agenda 21-arbetet och den lokala samhällsplaneringen.

En samlad redovisning som skall utgöra underlag för den rapport som Sverige skall lämna till FN vid 2001 års uppföljning av 1996 års Istanbulkonferens (Habitat II) skall lämnas senast den 15 april 2001.

Kommittén har därutöver i uppdrag att planera för en samlad slutrapport angående Agenda 21 och Habitatagendan. Rapporten avses innehålla dels en utvärdering av det lokala och nationella arbete som genomförts i Sverige under de tio år som då gått sedan 1992 års Riokonferens, dels förslag till riktlinjer för det fortsatta arbetet på området. Även internationella erfarenheter och utmaningar bör redovisas. Slutrapporten skall lämnas till regeringen senast den 1 oktober 2002.

Utskottet finner mot denna bakgrund att det saknas bärande skäl för att föreslå att riksdagen ger regeringen till känna vad motionärerna föreslagit. Utskottet avstyrker motion 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 2.

Kommunernas flexibilitet i planeringen

I motion 2000/01:Bo230 (c) yrkande 19 efterlyses en utvärdering av hur PBL:s möjligheter till flexibilitet har tagits till vara i den kommunala planeringen. Motionärerna framhåller bl.a. möjligheten att genom områdesbestämmelser såväl sänka som skärpa kraven på bebyggelses utformning.

Enligt motion 2000/01:Bo514 (m) yrkande 1 bör Boverket ges i uppdrag att utvärdera varför kommunerna inte har tagit till vara möjligheten till flexibilitet vid kommunal planering.

Bostadsutskottet avstyrkte våren 2000 ett motionsförslag om flexibilitet i den kommunala planeringen (bet. 1999/2000:BoU7). Som skäl för sitt ställningstagande anförde utskottet bl.a. följande.

Som framgår av den tidigare redovisningen har Boverket utvärderat delar av byggregleringen. Den del av uppdraget som närmast berör det som motionärerna belyser avsåg byggkontrollen. Huvudmålet för den delen var att undersöka och utvärdera det nya systemet för tillsyn och kontroll i byggprocessen. I regeringens uppdrag till Boverket angavs det som särskilt viktigt att få kännedom om vissa till grund för den nya byggregleringen angivna syften uppnåts. Det gällde bl.a. syftet att möjliggöra en smidigare byggprocess, teknisk utveckling och lägre byggkostnader. Som tidigare nämnts framhöll regeringen vid behandlingen av Boverkets utvärdering särskilt att det åligger byggnadsnämnderna att ta till vara de möjligheter som lagen ger att förenkla och underlätta ärenden för enskilda. Regeringen framhöll även behovet av att genom ökade informationsinsatser bemöta vissa av Boverket påtalade svårigheter. Den utvärdering som nu efterlyses skulle kunna avse t.ex. den av motionärerna uppmärksammade konkreta frågeställningen som rör i vilken mån som kommunerna utnyttjar möjligheterna att i områdesbestämmelser inskränka eller utöka den i PBL föreskrivna bygglovsplikten. Givetvis skulle även tillvaratagandet av de motsvarande möjligheterna för detaljplaner kunna utvärderas. Det bör dock framhållas att nu gällande möjligheter att förändra bygglovsplikten i huvudsak tillkom i samband med den omfattande reform som trädde i kraft den 1 juli 1995. Ändringen innebar bl.a. att bygglovsprövningen inskränktes till att avse endast en prövning av lokaliseringen samt den närmare placeringen och yttre utformningen av byggnader eller anläggningar. Sett ur ett planeringsperspektiv har sålunda de nya reglerna tillämpats endast under en relativt begränsad tid.

Det kan även på goda grunder antas att reformen, som innebar att bygglövsplikten inskränktes väsentligt, i sig har underlättat för såväl kommuner som enskilda. Den flexibilitet som motionärerna vill belysa synes i det sammanhanget förlora något i betydelse. De nu nämnda förhållandena ger skäl att ifrågasätta nyttan av att nu genomföra den begärda utvärderingen.

Utskottet står fast vid dessa bedömningar och anser att det i dagsläget saknas tillräckliga skäl för att begära de efterlysta utvärderingsinsatserna. Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motionerna 2000/01:Bo230 (c) yrkande 19 och 2000/01:Bo514 (m) yrkande 1.

Servicezoner

Motionerna 2000/01:Bo501 (m) och 2000/01:Bo514 (m) yrkande 12 behandlar frågor om servicezoner i kommunal planering. I båda motionerna begärs att regeringen skall låta utreda möjligheten att införa servicezoner. Enligt den sistnämnda motionen bör frågan om det skall krävas ändring i kommunallagen eller andra lagar ägnas särskild uppmärksamhet.

Ett förslag angående möjligheten att införa servicezoner i den kommunala planeringen avstyrktes av utskottet våren 2000 (bet.1999/2000:BoU7). Utskottet anförde bl.a. följande.

Motsvarande förslag behandlades och avstyrktes av utskottet våren 1999 (bet. 1998/99:BoU4) med hänvisning till bl.a. vad konstitutionsutskottet i betänkande 1997/98:KU13 funnit vid sin behandling av en liknande motion. Konstitutionsutskottet konstaterade att den information om servicenivåer som efterlystes i den då aktuella motionen i de allra flesta fall är tillgänglig i kommunens olika plandokument, men att det torde vara mindre vanligt att den finns sammanställd i ett enda dokument. Utskottet uttryckte vidare uppfattningen att det är naturligt att servicenivån varierar i olika kommuner. Att kommunen deklarerat att man inte avser att bygga ut servicen i ett område är dock inte detsamma som att kommunen därmed kan vägra att tillhandahålla en viss service. För att en kommun mera varaktigt skall kunna differentiera servicen inom en kommuns geografiska område krävs enligt konstitutionsutskottet att likställighetsprincipen enligt kommunallagen frångås. Motionen avstyrktes avslutningsvis med hänvisning till att konstitutionsutskottet inte var berett föreslå en ändring av kommunallagen i detta avseende.

Bostadsutskottet anser i denna fråga fortfarande att den kommunala likställighetsprincipen inte bör inskränkas och är därför inte berett att ställa sig bakom motionsförslaget.

Utskottet gör samma bedömning i dag och avstyrker sålunda motionerna 2000/01:Bo501 (m) och 2000/01:Bo514 (m) yrkande 12.

Handelsändamålet

I motionerna 2000/01:Bo502 (m), 2000/01:Bo506 (m) yrkande 2 och 2000/01:Bo514 (m) yrkande 6 lämnas förslag om ett avskaffande av kommunernas rätt att i detaljplan precisera handelsändamålet.

Motionsförslag motsvarande de i år aktuella har behandlats av utskottet vid flera tidigare tillfällen (senast i bet. 1999/2000:BoU7). Utskottet har härvid

avstyrkt förslagen med hänvisning till bl.a. att dagens regler ligger praktiskt taget helt i linje med riksdagens begäran 1995 och att farhågorna om att regleringen skulle begränsa konkurrensen fick anses vara ogrundade. I sammanhanget har utskottet också pekat på att en förutsättning för att en reglering av handelsändamålet skall bli aktuell är att det föreligger särskilda skäl.

Utskottet står fast vid sin tidigare bedömning och avstyrker motionerna 2000/01:Bo502 (m), 2000/01:Bo506 (m) yrkande 2 och 2000/01:Bo514 (m) yrkande 6.

Stormarknadsetableringar m.m.

I motion 2000/01:Bo515 (s) begärs att det utarbetas en statlig och kommunal strategi för den nära detaljhandeln som innefattar överväganden om restriktioner för den externa etableringen av stormarknader.

Samma fråga tas upp i motion 2000/01:Bo529 (mp) yrkande 3 där det föreslås att det utarbetas en policy för utveckling av externa köpcentrum. Dessutom föreslås i yrkande 1 att det införs en vetorätt för grannkommuner vid etablering av externa köpcentrum, i yrkande 2 ett moratorium för nyetablering av externa köpcentrum, i yrkande 4 förstärkt lagstiftning om etablering av externa köpcentrum samt i yrkande 5 konsekvensanalyser vid etablering av externa köpcentrum. Förslagen innebär bl.a. att barnkonsekvensanalyser skall krävas liksom obligatoriska omfattande konsekvensanalyser avseende sociala, ekonomiska och miljömässiga effekter. Analyserna föreslås utföras av länsstyrelserna.

Utskottet avstyrkte våren 2000 förslag som på olika sätt syftar till att reglera etableringen av stormarknaderna (bet. 1999/2000:BoU7) med hänvisning till bl.a. de möjligheter som kommunen har att styra etableringar och länsstyrelsens ansvar för samordning och dess bevakning av att allmänna intressen tillgodoses. Utskottet vill dessutom erinra om att det vid planläggning skall tas hänsyn till förhållandena i angränsande kommuner (2 kap. 2 § första stycket tredje meningen PBL). Bestämmelsen ställer krav på ändamålsenlig samordning av kommunernas planläggning i syfte att åstadkomma ett samarbete mellan kommunerna. Beträffande de föreslagna konsekvensanalyserna vill utskottet erinra om PBL:s krav på beslutsunderlag m.m. som bl.a. omfattar miljökonsekvensbeskrivningar och olika former av samråd.

Enligt utskottets mening föreligger inte tillräckliga skäl för att nu gå motionärerna till mötes. Utskottet avstyrker motionerna 2000/01:Bo515 (s) och 2000/01:Bo529 (mp).

Planering för en tyst miljö

I fem motioner framförs krav beträffande planering för tysta miljöer och anknytande frågeställningar.

Enligt motion 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 1 bör kommunerna rekommenderas att kartlägga tysta zoner i samband med översiktsplaner.

I motion 2000/01:Bo509 (mp) yrkandena 1 och 2 uppmärksammar motionären behovet av miljöer som är bullerfria och ställer krav på byggande av ett tystare samhälle. Enligt motionen har buller blivit ett omfattande miljöproblem. Vidare framhålls sambandet mellan stress och buller.

Motionärerna bakom motion 2000/01:Bo512 (v) yrkande 1 kräver skärpta redovisningskrav för buller vid planläggning. I samma motion, yrkandena 2 och 3, föreslår motionärerna att Boverket skall erhålla i uppdrag att inventera bullerfria miljöer respektive att utveckla och sprida kunskapen om hanteringen av buller vid fysisk planering.

I motion 2000/01:Bo530 (v) ställer motionärerna krav på certifiering av bullerfria zoner i tätorter.

Slutligen innehåller motion 2000/01:MJ797 (fp) yrkande 6 krav på att lägga ökad vikt vid att bevara hittills tysta miljöer.

I riksdagsarbetet har bullerfrågorna uppmärksammats på ett mera sammanhållet sätt genom den handlingsplan mot buller som antogs år 1994 (bet. 1993/94:JoU31). Frågorna har därefter diskuterats bl.a. i samband med riksdagens behandling av regeringens proposition 1997/98:145 Svenska miljömål.

Miljö- och jordbruksutskottet hänvisade våren 1999, vid behandlingen av vissa motioner väckta med anledning av miljömålspropositionen, till miljökvalitetsmålet God byggd miljö. I detta mål ingår att människor inte skall utsättas för skadliga bullerstörningar. I sitt betänkande (1998/99:MJU6) konstaterade miljö- och jordbruksutskottet också att bl.a. frågan om delmål för tysta områden behandlas av den parlamentariska beredning som givits i uppdrag att föra arbetet med miljökvalitetsmålen vidare. En proposition i anledning av kommitténs arbete kan förväntas under år 2001.

För miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö har regeringen bedömt att som delmål bör gälla att trafikbullret i tätorter på sikt bör minskas så att det underskrider gällande riktvärden. Riktvärdena skall ses som långsiktiga mål och är inte rättsligt bindande normer. Vid tillämpning av riktvärdena vid åtgärder i trafikinfrastrukturen bör hänsyn tas till vad som är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt.

Regeringen hänvisar i propositionen om svenska miljömål även till det åtgärdsprogram för att minska buller invid trafikanläggningar som riksdagen godkände våren 1997 med anledning av proposition 1996/97:53 (1996/97:TU7). Åtgärdsprogrammet är etappindelad så att den del av bebyggelsen som är utsatt för de högsta bullernivåerna först skall åtgärdas. Berörda myndigheter har fått uppdrag inom ramen för åtgärdsprogrammet. Boverket har för sin del haft i uppgift att utarbeta underlag för tillämpningen av riktvärden för bl.a. trafikbuller vid planläggning och byggande. Arbetet redovisades till regeringen i november 1999.

Bostadsutskottet har vid ett flertal tillfällen givit uttryck för åsikten att problemen med bullerstörningar i vår vardagsmiljö bör ägnas stor uppmärksamhet. Vid behandlingen av vissa motionsförslag våren 1998 konstaterade bostadsutskottet att tystnad i dagens moderna samhälle närmast får betraktas

som en ”bristvara”. Den fråga som i detta sammanhang främst diskuterades var problemen med lågfrekvent buller, dvs. buller som har en så låg frekvens att det knappt är hörbart eller inte alls kan uppfattas. Utskottets överväganden (bet. 1997/98:BoU4) ledde fram till ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en översyn av frågan. Regeringen uppdrog därefter åt Boverket att i samråd med Naturvårdsverket och Socialstyrelsen kartlägga orsakerna till och omfattningen av lågfrekvent buller i bostäder samt lämna förslag till ändamålsenliga åtgärder. Uppdraget redovisades i november 2000. Frågan bereds inom Regeringskansliet.

Mot bakgrund av hittills genomförda insatser och det pågående arbetet finner utskottet inte tillräckliga skäl för att nu göra ett tillkännagivande i dessa frågor. Utskottet avstyrker motionerna 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 1, 2000/01:Bo509 (mp) yrkandena 1 och 2, 2000/01:Bo512 (v), 2000/01:Bo530 (v) och 2000/01:MJ797 (fp) yrkande 6.

Brottsförebyggande planering

Ett stort antal motionsyrkanden gäller brottsförebyggande åtgärder i samhällsplaneringen.

I motion 2000/01:Bo511 (v) yrkandena 4 och 6 förespråkas att Boverket erhåller i uppdrag att utvärdera lokala brottsförebyggande projekt (såsom Ektorps i Norrköping) respektive initiera och stimulera försök med lokalt brottsförebyggande arbete i bostadsområden. I yrkande 5 ställs dessutom krav på kommunala program för kvinnofrid vid boendeplanering.

Även i kd-motionerna 2000/01:Ju913 yrkande 26, 2000/01:Bo233 yrkande 9 och 2000/01:So363 yrkande 17 föreslås att Boverket skall erhålla uppdrag inom detta område. Motionärerna vill att Boverket skall utarbeta tydliga riktlinjer för bebyggelseinriktade hinder mot brott. I den förstnämnda kd-motionen framförs även krav på att Boverket skall ansvara för en introduktion av europeiska standardiseringsdokument i kommunerna.

Enligt motion 2000/01:Bo230 (c) yrkande 11 skall brottsförebyggande aspekter beaktas i samhällsplaneringen. Motionärerna vill bl.a. att kommunerna i sin planeringsprocess systematiskt skall gå igenom alla åtgärder som kan genomföras för att kvinnor och ungdomar skall känna trygghet där de bor.

I fp-motionen 2000/01:Bo235 yrkande 8 ställs krav på att en trygg och säker närmiljö bör föras in bland de allmänna intressen som skall tillgodoses vid planeringen enligt 2 kap. PBL.

I motion 2000/01:Ju933 (fp) yrkande 2 ställs krav på åtgärder för att bygga bort brott.

Motionärerna bakom motion 2000/01:Bo229 (s) förespråkar en översyn av samhällsstödet till investeringar för ökad trygghet i boendet.

Våren 2000 beredde utskottet flera motionsförslag som syftade till att genom planeringsåtgärder m.m. motverka brottslighet. Utskottet konstaterade då (bet. 1999/2000:BoU7) att Boverket i september 1998 givit ut rapporten *Brott, bebyggelse och planering* och att verket bedriver utbildnings- och

informationsverksamhet i dessa frågor. Utskottet uppmärksammade också att den europeiska standardiseringskommittén Prevention of Crime by Urban Planning and Building Design (CEN TC325) sedan en tid tillbaka arbetar med att ta fram en gemensam Europastandard för förebyggande av brott genom stadsplanering och byggnadsutformning. Bostadsutskottet fann inte tillräckliga skäl att gå motionärerna till mötes och avstyrkte motionerna.

Standardiseringskommittén beräknas bli klar i slutet av året. Syftet är att det skall antas en förstandard vars tillämpning skall grunda vidare överväganden. Boverket har deltagit i detta arbete som sporadisk observatör. Visst deltagande har också skett genom Brottsförebyggande rådet (BRÅ).

BRÅ har av regeringen den 1 februari 2001 givits ett uppdrag att i samverkan med Boverket och Rikspolisstyrelsen utveckla arbetet med bebyggelseinriktade åtgärder som ökar tryggheten och förebygger brott.

Uppdraget omfattar att bl.a. inventera kunskapsläget på området samt kartlägga i vilken utsträckning bebyggelseinriktade åtgärder för att förebygga brott och öka tryggheten vidtas i Sverige på nationell, regional och lokal nivå. Vidare skall den europeiska standardiseringskommitténs pågående arbete med en gemensam Europastandard för förebyggande av brott genom stadsplanering och byggnadsutformning beaktas. I den utsträckning som bedöms lämplig bör respektive myndighet inom sitt ansvarsområde utarbeta handböcker eller checklistor som riktar sig till relevanta aktörer, t.ex. byggnadsföretag, bostadsföretag, lokala beslutsfattare och lokala brottsförebyggande råd. Vid fullföljandet av uppdraget skall särskild hänsyn tas till hur den byggda miljön används och upplevs av olika grupper. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december 2001.

Som framgår av framställningen ovan har redan en rad åtgärder initierats i syfte att med hjälp av plan- och bygginsatser motverka brott. Utskottet vill inte föregripa kommande överväganden med anledning av det pågående arbetet och avstyrker därför motionerna 2000/01:Bo511 (v) yrkandena 4–6, 2000/01:Ju913 (kd) yrkande 26, 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 9, 2000/01:So363 (kd) yrkande 17, 2000/01:Bo230 (c) yrkande 11, 2000/01:Bo235 (fp) yrkande 8, 2000/01:Ju933 (fp) yrkande 2 och 2000/01:Bo229 (s).

Lokaler för religiösa ändamål

I motion 2000/01:Bo536 (s) förespråkas en översyn av PBL för att ge möjlighet till att i detaljplan kunna reglera hur lokaler för religiösa ändamål får användas. Motionen gäller synagogor och moskéer vilka sägs konstrueras så att män och kvinnor skiljs åt i kyrkobyggnaden.

Utskottet saknar bärande skäl för att gå motionären till mötes. Utskottet avstyrker motion 2000/01:Bo536 (s).

Den statliga kontrollen av kommunala planer

I motion 2000/01:Bo514 (m) yrkande 7 föreslås begränsningar av länsstyrelsens och regeringens möjlighet att upphäva kommunal plan. Motionärerna anser att länsstyrelse och regeringen endast till förmån för uttalade riksintressen bör kunna upphäva kommunala planer.

Motsvarande motionsförslag avstyrkte utskottet våren 2000 (bet. 1999/2000:BoU7). Utskottet anförde bl.a. följande.

För att möjliggöra att de intressen som räknas upp i 12 kap. 1 § [riksintressen, bristande kommunal samordning, överensstämmelse med miljö kvalitetsnormer, hälso- och olycksfallsskydd m.m.] tillgodoses även i de fall då respektive kommun åsidosätter dem är det enligt utskottets mening nödvändigt att det finns en möjlighet att upphäva av kommuner antagna detaljplaner eller områdesbestämmelser. Utskottet anser att det saknas tillräckliga skäl för att ställa sig bakom förslag som syftar till att inskränka [eller utöka] denna möjlighet.

Utskottet har samma uppfattning nu och avstyrker motion 2000/01:Bo514 (m) yrkande 7.

Bygglov, tillsyn och kontroll m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- kvalitetsansvar och tillsynsansvar, *jämför reservationerna 20 (kd, c, fp), 21 (v) och 22 (mp)*,
- bygganmälan och slutanmälan, *jämför reservation 23 (v)*,
- rivningsanmälan m.m.,
- kommunalt ansvar vid beviljande av bygglov,
- automatiskt bygglov, *jämför reservation 24 (m)*,
- bygglovsplikt för komplementbyggnader, *jämför reservation 25 (m, c)*,
- bygglovsplikt för ekonomibygnader,
- prövning av tillgänglighet, *jämför reservation 26 (kd, c)*,
- differentierade bygglovsavgifter.

Kvalitetsansvar och tillsynsansvar

Motionerna 2000/01:Bo513 (v) yrkandena 3, 6 och 9, 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 21 och 2000/01:Bo539 (mp) yrkande 3 tar upp frågor om byggkvalitetskontroll. I v-motionens yrkande 3 efterlyser motionärerna åtgärder för att säkerställa byggkontrollen i byggprocessen. I samma motion, yrkandena 6 och 9, föreslås utökade uppgifter för kvalitetsansvariga respektive en utredning om tillsynsansvaret i byggprocessen. I kd-motionen krävs en omarbeting av PBL för att förtydliga rollen hos kvalitetsansvariga. Slutligen föreslås i mp-motionen att frågan om helhetsansvarig vid byggnation utreds.

Förslag motsvarande de nu aktuella har behandlats av bostadsutskottet och riksdagen vid ett flertal tillfällen under senare år. Vid sin ingående behandling av frågorna under förra riksmötet (bet. 1999/2000:BoU7) anförde utskottet bl.a. följande.

Kvalitetsansvarig skall utses för de arbeten som kräver bygganmälan. Kontrollplan skall upprättas om det inte är uppenbart obehövligt. Den kvalitetsansvarige skall se till att kontrollplaner följs samt att kontroller, som vid byggsamråd befinner sig vara nödvändiga, utförs. Han skall vara närvarande vid byggsamråd samt besiktningar och andra kontroller (9 kap. 13 § PBL). I kontrollplanen anges bl.a. vilken kontroll som skall utföras samt vilka sakkunnigintyg och övriga handlingar som skall ges in till nämnden (9 kap. 9 § PBL).

Boverket slutrapporterade år 1997 ett regeringsuppdrag om utvärdering av byggkontrollen m.m. (rapport 1997:9). Enligt vad som framhölls i regeringens proposition 1998/99:62 Vissa byggfrågor m.m. visar rapporten att alla parter är överens om att den tydliga ansvarsfördelningen mellan byggherre och byggnadsnämnd som följer av det nya kontrollsystemet innebär stora fördelar. I rapporten redovisas ett antal förslag om förändringar i systemet för byggkontroll. Verkets förslag återges i bilaga till propositionen. Regeringen redovisar i ett avsnitt sin bedömning i fråga om förändringsbehovet. Framför allt kommenteras de av Boverkets förslag som är inriktade på en förenklad hantering av små och relativt okomplicerade projekt inom ramen för det nya kontrollsystemet. Dessa projekt består i stor utsträckning av tillägsarbeten på småhusfastigheter. Boverket har föreslagit förändrad reglering i dessa fall. Regeringen redovisar emellertid som sin bedömning att förändringar i lagregleringen inte erfordras eftersom det redan med gällande regler finns möjligheter till en smidig hantering av enklare ärenden som inte i dagsläget utnyttjas fullt ut. Det framhålls särskilt att det åligger byggnadsnämnderna att ta till vara de möjligheter som lagen ger att förenkla och underlätta ärenden för enskilda. Regeringen framhåller även behovet av att genom ökade informationsinsatser bemöta de svårigheter Boverket påtalat.

Bostadsutskottet ansåg våren 1999 (bet. 1998/99:BoU8) att de synpunkter som då lagts fram i frågor om den kvalitetsansvariges roll inte borde föranleda något tillkännagivande från riksdagen. Samtidigt konstaterade utskottet att det inte kunde uteslutas att den kvalitetsansvariges uppgifter enligt PBL kan behöva tas upp till förnyade överväganden när ytterligare erfarenheter vunnits av det kontrollsystem som ännu endast tillämpats under en relativt kort tid. Detta gällde även övriga frågor om förändringsbehovet i tillsyns- och kontrollsystemet som aktualiserats i olika sammanhang. Tills vidare ansåg dock utskottet, i likhet med regeringen, att insatserna borde inriktas på att genom fortsatta informationsinsatser stödja en smidig tillämpning av kontrollsystemet i dess nuvarande utformning.

Till grund för de nu aktuella förslagen ligger en strävan att säkra kvaliteten i det som byggs. Utskottet delar självfallet denna strävan. Ett uttalat syfte med de regler som ställts upp för byggandet är också att de skall medverka till att de byggnader som uppförs håller en i olika avseenden hög kvalitet. Det kan naturligtvis från tid till annan finnas anledning att se över dessa regler. Samtidigt är det också av vikt att den praktiska tillämpningen av reglerna är sådan att kvalitetsmålen uppnås. Regeringen har mot denna bakgrund den 25 november 1999 gett Statens fastighetsverk, Banverket, Vägverket, Luftfartsverket och Fortifikationsverket i uppdrag att tillsammans ta initiativ till att ett byggbranschens kvalitetsråd

bildas med företrädare för alla aktörer i byggandet och förvaltningen av byggnadsverk inklusive försäkringsbolag och finansieringsinstitut. Huvudsyftet med kvalitetsrådet är att intensifiera och påskynda arbetet med att få till stånd ett mera systematiskt kvalitetsarbete på byggområdet och i förvaltningen av byggnadsverk. Verken skall vidare med tonvikt på utveckling av kompetensen hos statliga byggherrar, beställare och förvaltare redovisa hur bättre förutsättningar skall skapas för att samhällets krav på byggnadsverk enligt byggbestämmelser skall infrias och därmed minska kvalitetsfelen och kostnaderna, få färre byggsador och uppnå bättre inomhusmiljö med beaktande av arbetsmiljö- och utomhusmiljöaspekter. En slutlig redovisning av uppdraget skall ske senast den 1 juni 2001. Redan senast den 1 juni 2000 skall verken redovisa arbetsläget på vissa områden.

Mot bakgrund av det arbete som inletts saknas det enligt bostadsutskottets mening tillräckliga skäl att nu ta ytterligare initiativ av det slag som motionärerna förespråkar.

Enligt vad utskottet har erfarit fortsätter arbetet med byggbranschens kvalitetsråd i enlighet med vad som redovisades förra året. Vidare noterar utskottet att Boverket i anslutning till detta har erhållit två uppdrag i det senaste regleringsbrevet. Boverket skall sålunda inhämta uppgifter från länsstyrelserna över deras tillsynsverksamhet inom byggandet och ventilationsområdet i kommunerna samt, senast den 31 augusti 2001, kommentera och rapportera till Miljödepartementet hur den statliga tillsynen fungerar. Dessutom skall verket i samverkan med Svenska Kommunförbundet undersöka vilka resurser kommunerna har för bygglov respektive tillsyn och kontroll inom byggandet. Syftet med den sistnämnda undersökningen är att klarlägga resurserna per år inom bygglovsverksamhet respektive tillsyn och kontroll. Undersökningen skall avse förhållandena den 1 juli åren 1990, 1995 och 2000. Verket skall kommentera och redovisa resultatet av undersökningen till Miljödepartementet senast den 31 augusti 2001.

Bostadsutskottet finner mot denna bakgrund att det fortfarande inte föreligger tillräckliga skäl för att göra ett tillkännagivande i dessa frågor. Utskottet förutsätter dock att regeringen kontinuerligt följer utvecklingen på området och tar de ytterligare initiativ som kan komma att vissa sig vara nödvändiga. Utskottet avstyrker motionerna 2000/01:Bo513 (v) yrkandena 3, 6 och 9, 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 21 och 2000/01:Bo539 (mp) yrkande 3.

Byggnämnan och slutanmälan

I motion 2000/01:Bo513 (v) yrkandena 4 och 7 ställs krav på tidig byggnämnan för större byggprojekt respektive på slutanmälan innan byggnad tas i bruk. Dessutom föreslås att det skall vara obligatoriskt med minst två byggsamrådsmöten om det är fråga om större eller medelstora objekt.

Förslag motsvarande dessa avstyrktes av utskottet våren 2000 (bet. 1999/2000:BoU7). Utskottet hänvisade härvid bl.a. till de regler som redan nu gäller beträffande byggnämnan och byggsamråd. I korthet innebär dessa regler följande.

Byggherren skall, enligt 9 kap. 2 § första stycket PBL, minst tre veckor innan arbetena påbörjas göra en anmälan till byggnadsnämnden (byggnämnan). Byggnämnan är inte nödvändig om bygglov har sökts och bygglovsansökan innehåller uppgift om planerad byggstart. Det finns även vissa andra undantag från kravet på byggnämnan.

Formerna för byggsamråd har inte detaljreglerats, men avsikten är att det skall göras så enkelt som möjligt. Byggnadsnämnden måste dock få en så pass omfattande redovisning av projektet att den kan ta ställning till aktuella bestyrkandefrågor. Många gånger kräver detta att byggherren ger in handlingar i god tid före samrådsmötet eller att detta delas upp i etapper. Om byggherren inte uppfyller sina åtaganden enligt kontrollplanen har byggnadsnämnden ytterst möjlighet att med stöd av 9 kap. 10 § hålla inne slutbeviset, att förbjuda fortsatt byggnadsarbete enligt 10 kap. 3 § första stycket och att förbjuda användning av byggnaden enligt 9 kap. 10 § andra stycket. Enligt 10 kap. 6 § PBL skall under vissa förutsättningar en särskild avgift om minst 200 och högst 1 000 kr tas ut om arbete utförs utan att det finns någon kvalitetsansvarig, någon underlåter att göra byggnämnan eller rivningsanmälan när sådan anmälan skall göras eller arbete utförs i strid med något beslut som byggnadsnämnden har meddelat enligt PBL.

Utskottet finner inte tillräckliga skäl för att ändra den nuvarande ordningen och avstyrker motion 2000/01:Bo513 (v) yrkandena 4 och 7.

Rivningsanmälan m.m.

I motion 2000/01:Bo516 (m) yrkande 1 föreslås en utvärdering av reglerna om rivningsanmälan och ämnesinventering i PBL. Motionärerna anser att det i en utvärdering bör analyseras dels om det finns skäl att höja den högsta avgiften som kan tas ut enligt 10 kap. 6 § PBL, dels om det finns skäl att ta bort undantaget i 9 kap. 3 § första stycket 4 PBL. I yrkande 2 föreslår motionärerna ett register eller en databas för ämnen i byggnader. Tanken är att uppgifter skall registreras i samband med att en byggnad uppförs.

Motsvarande förslag avstyrktes våren 2000 (bet. 1999/2000:BoU7). Utskottet fann inte tillräckliga skäl för att begära det efterlysta förslaget om ett register samt anförde i övrigt följande.

Den av motionärerna åberopade bestämmelsen i 9 kap. avser byggnämnan. Underlåtenhet att göra rivningsanmälan kan leda till uttag av särskild avgift på minst 200 och högst 1 000 kr. Inom detaljplanelagt område krävs dock, om inte annat har bestämts i planen eller om uppförandet av byggnaden eller den aktuella delen inte är bygglovspliktigt, rivningslov för att riva byggnader eller delar av byggnader (8 kap. 8 § PBL). Utför någon utan lov åtgärd som kräver rivningslov så skall byggnadsavgift tas ut (den motsvarar fyra gånger avgiften för beviljat lov). Härutöver kan tilläggsavgift tas ut (10 kap. 4 § och 7 § första stycket 4). Den avgiften uppgår ojämkad till 500 kr per kvadratmeter bruttoarea. Vid beräkningen skall 10 kvadratmeter frånräknas. Enligt utskottets mening saknas mot denna bakgrund tillräckliga skäl för att nu höja den avgift som kan tas ut vid bl.a. underlåtenhet att göra rivningsanmälan.

Utskottet gör samma bedömning i dag och avstyrker motion 2000/01:Bo516 (m).

Kommunalt ansvar vid beviljande av bygglov

I motion 2000/01:Bo518 (m) yrkandena 1 och 2 föreslås en översyn av PBL vad gäller det kommunala ansvaret för bygglov på olämplig plats och en precisering av det kommunala ansvaret vid beviljande av bygglov. Motionen har sin utgångspunkt i de stora översvämningar som inträffade under år 2000.

Enligt skadeståndslagen är kommunen skyldig att ersätta bl.a. sakskada som vållats genom fel och försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande kommunen svarar. Enligt utskottets mening har det inte framkommit något som ger anledning att ifrågasätta lämpligheten i den nuvarande regleringen. Det förtjänar dock att uppmärksammas att, såsom närmare redovisas i bostadsutskottets betänkande 2000/01:BoU6, den som drabbats av skador i samband med de aktuella översvämningarna även har andra möjligheter till ersättning för skada.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motion 2000/01:Bo518 (m).

Automatiskt bygglov

I motion 2000/01:Bo504 (m) kräver motionären att det införs en generell regel som innebär att den som sökt bygglov automatiskt skall erhålla det sökta lovet två månader efter ansökans inlämnande om byggandet är i enlighet med kommunens detaljplan och gällande lagstiftning.

De kriterier som motionären sätter upp för det automatiska bygglovet (i enlighet med detaljplan och lagstiftning) motsvarar i princip vad kommunen prövar vid en ansökan om bygglov. Förslaget torde förutsätta att en prövning av om kriterierna är uppfyllda görs inom två månader och synes därför i praktiken innebära att kommunerna skulle tvingas att generellt ha handläggningstider på högst två månader.

Enligt utskottets mening saknas tillräckliga skäl för den av motionären förespråkade ordningen varför motion 2000/01:Bo504 (m) avstyrks.

Bygglovsplikt för komplementbyggnader

I motion 2000/01:Bo535 (s) föreslås bygglovsbefrielse för byggnad upp till 15 kvadratmeter.

Enligt utskottets mening är den gällande maximala storleken (10 kvadratmeter) för bygglovsbefriade komplementbyggnader väl anpassad. Utskottet vill samtidigt erinra om möjligheterna att i detaljplan eller områdesbestämmelser undanta även större komplementbyggnader från kravet på bygglov.

Utskottet avstyrker motion 2000/01:Bo535 (s).

Bygglovsplikt för ekonomibyggnader

Motion 2000/01:Bo538 (s) innehåller förslag om översyn av reglerna om bygglovsplikt för vissa ekonomibyggnader. Motionären nämner som en möjlighet att införa bygglovsplikt för byggande av ekonomibyggnader avsedda för djurhållning.

Beträffande ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk eller därmed jämförlig näring krävs inom detaljplanelagt område bygglov för uppförande, tillbyggnad och andra ändringar. Utanför sådant område krävs lov endast för väsentligt ändrat användningsätt (8 kap. 1 § tredje stycket PBL). Kommuner har dock möjlighet att med stöd av 8 kap. 6 § tredje stycket 1 PBL besluta om en mer vidsträckt bygglovsplikt om det föreligger särskilda skäl. Ett särskilt skäl har ansetts vara att vissa slag av ekonomibyggnader i nära anslutning till bostadsområden kan behöva prövas med hänsyn till risken för immissioner (prop. 1985/86:1). Det motionären efterlyser synes således redan vara uppfyllt.

Utskottet avstyrker motion 2000/01:Bo538 (s).

Prövning av tillgänglighet

Motion 2000/01:So540 (kd) yrkande 10 innehåller förslag om att det skall ställas krav på tillgänglighet i samband med bygglov.

Utskottet delar uppfattningen att tillgängligheten i den bebyggda miljön skall garanteras alla. Frågan är dock hur detta skall åstadkommas. Genom de lagändringar som trädde i kraft under år 1995 inskränktes sålunda den tidigare bygglovsprövningen till att avse endast en prövning av lokaliseringen samt den närmare placeringen och utformningen av byggnaden m.m. Samtidigt infördes ett särskilt system i 9 kap. PBL för kontrollen av de tekniska egen-skapskraven. Ett mycket väsentligt sådant krav är kravet på tillgänglighet.

Utskottet finner inte bärande skäl för att ställa sig bakom ett förslag som innebär en förändring av denna ordning och avstyrker därför motion 2000/01:So540 (kd) yrkande 10.

Differentierade bygglovsavgifter

Motion Bo513 (v) yrkande 5 innehåller krav på möjligheter till differentierade bygglovsavgifter.

Bostadsutskottet som behandlade samma förslag våren 2000 (bet. 1999/2000:BoU7) fann inte tillräckliga skäl att gå motionärerna till mötes. Som skäl för sitt ställningstagande anförde utskottet bl.a. följande.

Kommuner har enligt 11 kap. 5 § PBL rätt att ta ut avgifter i ärenden angående bl.a. lov med högst det belopp som motsvarar kommunens genomsnittliga kostnad för åtgärderna. Kommunen har alltså inte rätt att debitera den i respektive ärende faktiska kostnaden. Grunderna för beräkning av avgifterna skall anges i en taxa som beslutas av kommunfullmäktige. Kostnadsuttaget skall grundas på självkostnadsprincipen. Det innebär att avgifter för verksamheten inte får tas ut med högre belopp än som svarar mot kommunens självkostnad.

Även detta förslag fördes fram av Boverket i den tidigare nämnda utvärderingen. Förslaget har sålunda redan tidigare varit föremål för överväganden och därvid avvisats.

Utskottet gör samma bedömning nu och avstyrker motion Bo513 (v) yrkande 5.

Vissa särskilda frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, *jämför reservationerna 27 (v, kd, fp) och 28 (c)*,
- gröna områden och strandnära mark, *jämför reservationerna 29 (c) och 30 (mp)*,
- byggande i vissa miljöer med lokal särprägel, *jämför reservation 31 (m)*,
- samrådsplikt inför markarbeten, *jämför reservation 32 (m, kd, c, fp)*,
- boendeplikt,
- husbåtsboende, *jämför reservation 33 (m)*,
- ledningsrätt,
- tomts skick.

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Motion 2000/01:Bo513 (v) yrkande 8 innehåller förslag om bygglovsprövning av inre förändringar i kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Även motion 2000/01:Bo230 (c) yrkande 16 tar upp frågor om kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Motionärerna framhåller betydelsen av att ge ökad vikt åt bevarandefrågorna i planeringen. De förespråkar bl.a. att det görs en inventering av efterkrigstidens bebyggelse för att få en översikt över dessa årtiondens värdefullaste bebyggelse.

Båda förslagen motsvarar yrkanden som avstyrktes av utskottet våren 2000 (bet. 1999/2000:BoU7). Utskottet anförde bl.a. följande.

Inredande av ytterligare bostad eller lokal är bygglovspliktigt enligt 8 kap. 1 § medan inre förändringar i övrigt i princip inte är det. Regleringen i 8 kap. 6 § första stycket 3 PBL ger dock kommunen – såvitt gäller byggnader som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär – möjlighet att införa prövningsplikt och härigenom bevaka att olika detaljer på och även inne i dessa byggnader bevaras. Det kan gälla t.ex. gipsfigurer, ornament, stuckaturer, dörrar, fönster, verandasnickerier, kakelugnar och takmålningar. Kommunen har även möjlighet att genom skyddsbestämmelser tillgodose bevarandebestyrkelsen. Planlösning, intressanta konstruktioner, installationer och fast inredning av olika slag avsågs kunna omfattas av denna möjlighet (prop. 1985/86:1).

Som framgår av den kortfattade redogörelsen ovan innebär nu gällande reglering att det finns ett väl tilltaget utrymme för att genom kommunala beslut införa provningsplikt för inre åtgärder.

Som utskottet anförde i betänkande 1998/99:BoU4 kan det hävdas att PBL i sin nuvarande utformning (efter 1995) erbjuder större möjligheter att skydda kulturbyggnader och kulturmiljöer än tidigare. Här kan nämnas möjligheten att i detaljplan eller områdesbestämmelser precisera varsamhetskravet i 3 kap. 10 § PBL (5 kap. 7 § första stycket 4 och 16 § 4 PBL).

Som utskottet anförde våren 1999 är det [samtidigt] viktigt att framhålla det ansvar som kommunerna har på området. Det är således ett kommunalt ansvar att med stöd av PBL utfärda erforderliga skyddsbestämmelser m.m. Motsvarande synpunkter gör sig gällande beträffande den efterlysta inventeringen.

Utskottet står fast vid dessa bedömningar och avstyrker motionerna 2000/01:Bo513 (v) yrkande 8 och 2000/01:Bo230 (c) yrkande 16.

Gröna områden och strandnära mark

I motion 2000/01:Bo223 (c) yrkande 7 ställs krav på samlade regler för användandet av strandnära mark i tätorter och tätortsnära områden.

Enligt motion 2000/01:Bo230 (c) yrkande 10 bör det finnas möjlighet att ställa krav på kompensationsmark vid ianspråktagande av parkmark. I samma motions yrkande 15 ställs dessutom krav på ytterligare instrument för skydd av mindre grönområden i stadsmiljö.

Bostadsutskottet har tidigare avstyrkt liknande motionsförslag (se bl.a. betänkande 1999/2000:BoU7). Utskottet har bl.a. pekat på att de förändringar av PBL som trädde i kraft i mitten av 1990-talet innebar krav på att bebyggelsemiljön inom områden med sammanhållen bebyggelse skall utformas med hänsyn till behovet av parker och andra grönområden. Utskottet har även framhållit att lagändringarna dessutom innebär att skyddsbestämmelser kan tas in i detaljplan eller områdesbestämmelser för tomter och allmänna platser som är särskilt värdefulla från bl.a. miljömässig synpunkt (2 kap. 4 §, 5 kap. 7 och 16 §§ PBL). Utskottet har också hänvisat till den bestämmelse som numera återfinns i 3 kap. 6 § MB första stycket vari anges att behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall beaktas särskilt.

Enligt utskottets mening är regelverket i allt väsentligt utformat på ett sätt som gör det möjligt för kommunerna att åstadkomma det som motionärerna eftersträvar. Utskottet finner inte tillräckliga skäl för att gå motionärerna till mötes. Motionerna 2000/01:Bo223 (c) yrkande 7 samt 2000/01:Bo230 (c) yrkandena 10 och 15 avstyrks.

Byggnader i vissa miljöer med lokal särprägel

I motion 2000/01:Bo514 (m) yrkande 11 uppmärksammas de byar som har en särprägel som innebär att näringsverksamhet, ofta jordbruk och annan småföretagsamhet, blandas med bostäder. Motionen innehåller förslag om en utred-

ning för att klargöra om det behövs ett klargörande av nuvarande lagstiftning så att fortsatt diversifierad verksamhet med såväl näringsverksamhet som boende kan fortgå i dessa miljöer.

Vid behandlingen av motsvarande yrkande i betänkande 1999/2000:BoU7 anförde utskottet bl.a. följande.

De frågor som aktualiseras av motionären utgör exempel på avvägningar mellan olika intressen som det ankommer på kommuner att göra t.ex. vid detaljplaneläggning. Liknande avvägningar kan bli aktuella vid bygglovsprövning. Enligt utskottets mening framstår det som mindre lämpligt att lösa de av motionären nu aktualiserade frågorna genom ytterligare preciseringar i lagstiftningen.

Utskottet har samma uppfattning i dag och avstyrker motion 2000/01:Bo514 (m) yrkande 11.

Samrådsplikt inför markarbeten

Motionerna 2000/01:Bo514 (m) yrkande 10 och 2000/01:N323 (fp) yrkande 12 innehåller krav på skyldighet för kommuner och andra utförare att i samband med bl.a. gatuarbeten informera och samråda med näringsidkare och andra som berörs av ingreppen.

Motsvarande förslag har tidigare avstyrkts av utskottet (se bl.a. betänkande 1999/2000:BoU7) med hänvisning till följande.

Arbeten som innebär att gator, torg och andra sådana platser grävs upp gäller i stor utsträckning reparationer av olika ledningsnät, utbyte eller omläggningar av ledningar och dylikt. I sådana fall föreligger normalt inga krav enligt lag på att information skall ha lämnats till eller att samråd skall ha skett med nyttjanderättshavarna på de fastigheter som påverkas av arbetena, t.ex. näringsidkare. Denna typ av arbeten utförs inte bara av kommunen utan också av ledningsägande bolag, och de närmare förutsättningarna för när och hur arbetena skall utföras kan vara reglerade i avtal mellan kommunen och bolaget. Utskottet anser att ett informations- och samrådsförfarande regelmässigt framstår som eftersträvansvärt, bl.a. med de syften som motionärerna anför. Särskilt gäller detta om arbetena beräknas dra ut på tiden eller på annat sätt är mer omfattande. Ett sådant förfarande har fördelar för samtliga inblandade vilket bör utgöra skäl nog för kommunerna till nu aktuella åtgärder. Det torde också i praktiken vara det vanliga att kommunerna informerar och bereder möjligheter till samråd. Trots de värden som ligger i att så sker anser utskottet att det skulle föra för långt att införa ett generellt krav på kommunerna i dessa avseenden. Utskottet anser således att den i motionerna väckta frågan inte bör få sin lösning genom lagstiftning.

Utskottet gör samma bedömning i dag och avstyrker motionerna 2000/01:Bo514 (m) yrkande 10 och 2000/01:N323 (fp) yrkande 12.

Boendeplikt

Motion 2000/01:Bo404 (kd) innehåller en begäran om förslag på åtgärder för att förbättra förutsättningarna för åretruntboende i skärgården. Motionärerna pekar på möjligheten att införa boendeplikt i förvärvslagstiftning och ser som ett alternativ att ge kommunerna möjlighet att i sin revidering av befintliga

planer och vid ny detaljplanering avgränsa områden för åretruntboende och där införa boendeplikt.

Bostadsutskottet avstyrkte förslag om boendeplikt i betänkande 1999/2000:BoU6.

Fram till årsskiftet 1999/2000 gällde lagen (1992:1368) om tillstånd till vissa förvärv av fast egendom. Den innebar vissa restriktioner när det gällde förvärv av fritidsfastigheter. Tillståndsplikten omfattade som huvudregel förvärvare som var bosatta utomlands och utländska juridiska personer. I samband med Sveriges förhandlingar om medlemskap i EU bedömdes lagen inte stå i överensstämmelse med EG-rättens regler om fri rörlighet för kapital. Lagen upphävdes med anledning av att Sverige enligt anslutningsfördraget endast fick ha kvar sina restriktioner i fråga om fritidsfastigheter under en tid av fem år, dvs. till utgången av 1999.

Regeringens överväganden i proposition 1998/99:126 om upphävandet av 1992 års lag omfattade bl.a. frågan om planinstrumenten kan användas för att reglera fritidsboendet. Regeringen sade sig då inte vara beredd att föreslå regler av detta slag (prop. 126). Bl.a. redogjordes därvid för tidigare överväganden vid vilka konstaterats att en ordning av detta slag skulle vara en omständlig och kostsam process (Ds 1988:73 och 1989:78).

Mot den angivna bakgrunden föreligger det enligt utskottets mening inte bärande skäl för att gå motionärerna till mötes. Motion 2000/01:Bo404 (kd) avstyrks.

Husbåtsboende

Motion 2000/01:Bo533 (m) innehåller förslag om en översyn av lagstiftningen för att underlätta boende i husbåt. Motionärerna tar bl.a. upp frågor om upprättande av detaljplan, avstånd mellan båtar, anslutning av el, vatten och avlopp samt brandskydd.

Enligt bostadsutskottets mening är det viktigt att ta till vara alla möjligheter för att skapa bostäder och stimulera nya lösningar på den bostadsbrist som råder i delar av landet. Det har emellertid inte visats föreligga något konkret problem som skulle motivera den förespråkade översynen, varför utskottet för närvarande inte är berett att ställa sig bakom förslaget. Utskottet förutsätter dock att regeringen bevakar denna fråga och om behov skulle uppstå tar initiativ för att underlätta utvecklingen av denna boendeform.

Utskottet avstyrker motion 2000/01:Bo533 (m).

Ledningsrätt

I motion 2000/01:Bo413 (s) tar motionären upp frågan om behovet av att tydliggöra ansvaret för kablar under jord. Motionären syftar på bl.a. teleledning och anför att det ofta är oklart vem som har rätt att gräva ned kablarna i marken och osäkert vem som ansvarar för underhåll o.d.

Rätten att dra fram och begagna ledningar kan uppkomma främst genom förrättningsbeslut av lantmäterimyndighet eller genom avtal med fastighetsä-

garen. Ledningsrätt som uppkommit genom beslut av lantmäterimyndigheten registreras i fastighetsregistret. Avtal om motsvarande nyttjanderätt kan inskrivas och registreras då också i registret. Avtal som inte är inskrivna återfinns inte i registret. Vidare framgår det inte av registret vem som är innehavare av rättigheten, såvida det inte är fråga om en ledningsrätt som är knuten till en fastighet. Den lagfarne ägaren av denna fastighet är då även innehavare av ledningsrätten.

Tillgång till fastighetsregistret kan erhållas via bl.a. lokala lantmäterimyndigheter, banker och vissa kommunala förvaltningar.

Av den akt som hör till ledningsrättsbeslutet framgår vem som är sökande. Den uppgiften kan lantmäterimyndigheten ta fram manuellt. Rätten kan dock ha överlåtits och överlåtelsen i sig registreras inte. För att med säkerhet kunna veta vem som innehar rätten krävs därför i princip att kontakt tas med den som enligt akten har fått ledningsrätt och i förekommande fall den som rätten därefter har överlåtits till. Det kan dessutom vara fråga om överlåtelser i flera led.

I de fall då det inte har registrerats att det finns en rättighet men det konstateras att det finns en ledning är det närmast fastighetsägaren (eller dennes företrädare) som kan lämna upplysningar om till vem som rättigheten har upplåtits.

Frågan om registrering av vem som innehar ledningsrätten eller nyttjanderätten har uppmärksammats av bl.a. Lantmäteriverket i remissvar över departementspromemorian Överföring av fastighetstillbehör (Ds 2000:10) och i Ledningsrätt i IT-tider, Observatorierapport 30/2001 från det IT-rättsliga observatoriet. Lantmäteriverket har föreslagit att ledningsrättslagen kompletteras med regler om obligatorisk registrering av aktuell innehavare av ledningsrätten.

Frågeställningen har inte färdigbehandlats inom Regeringskansliet.

Utskottet finner inte tillräckliga skäl för att föregripa kommande överväganden inom Regeringskansliet i frågan och avstyrker motion 2000/01:Bo413 (s).

Tomts skick

Motion 2000/01:Bo537 (m) innehåller förslag om att kravet i 3 kap. 17 § PBL att tomt skall hållas i vårdat skick bör klargöras. Motionären hänvisar till att problem uppstått när kommuner och länsrätter haft olika uppfattningar.

Det torde rent generellt inte vara ovanligt att kommuner och domstolar i olika frågor gör olika bedömningar. Att detta skulle vara ett speciellt problem beträffande den aktuella frågeställningen ger motionen inte belägg för. Inte heller i övrigt ger motionen bärande skäl för det önskade klarläggandet. Utskottet avstyrker motion 2000/01:Bo537 (m).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Övergripande krav på kommunernas planer (punkt 1)

av Ulla-Britt Hagström (kd) och Harald Bergström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo233 yrkandena 3 och 4 och 2000/01:Bo230 yrkande 12. Därmed avslås motionerna 2000/01:Bo223 yrkandena 1 och 3, 2000/01:Bo230 yrkande 13, 2000/01:Bo526, 2000/01:So539 yrkande 3 och 2000/01:T208 yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt vår mening är det viktigt att i all planering framhålla kvinnoperspektivet. Detta perspektiv gör sig gällande rent allmänt när det handlar om beslutsfattande i plan- och byggfrågor. Det är vår förvisning att om kvinnor i större utsträckning fick ett inflytande i dessa frågor så skulle resultatet bli bättre. Många kvinnor har ett vardagsliv, i synnerhet kvinnor med barn, som gör att de är mer beroende än män av hur bebyggelse, trafik o.d. utformas och lokaliseras.

Den kristdemokratiska bostadspolitiken har som utgångspunkt att människor skall känna trygghet i sitt boende. Trygghet och valfrihet i boendet är en del av Kristdemokraternas familjepolitik. En god uppväxtmiljö för barn och ungdomar skall främjas genom samhälls- och bostadsplanering. Konsekvensbeskrivningar av barnens situation skall därför alltid göras i samband med utveckling av bostadsområden.

Kommunerna har den suveräna rätten att bestämma över hur marken och vattnet skall användas i den egna kommunen. De avgör också om och när samt för vilket eller vilka ändamål som planering skall ske. Planmonopolet innebär möjligheter att styra samhällsutvecklingen samtidigt som det ger en skyldighet att i planer göra avvägningar mellan enskilda och allmänna intressen. I förarbeten till plan- och bygglagen betonas vikten av en totalsyn på utvecklingen inom en kommun.

Kommunerna bär huvudansvaret för att de allmänna intressena beaktas. Detta ställer höga krav på beslutsunderlag, öppenhet samt att så många intressenter som möjligt får chansen att delta i planprocessen. Till allmänna intres-

sen hör miljöhänsyn, estetik, kulturarv, kulturhistoria, trygghet, trivsel, närhet m.m. Dessa intressen skall vägas mot enskilda intressen och fri konkurrens. Det behövs en översyn av lagen för att bl.a. öka delaktigheten för medborgarna.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Våra förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:Bo233 (kd) yrkandena 3 och 4 och 2000/01:Bo230 (c) yrkande 12. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

2. Övergripande krav på kommunernas planer (punkt 1)

av Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo223 yrkandena 1 och 3, 2000/01:Bo230 yrkandena 12 och 13, 2000/01:Bo233 yrkandena 3 och 4 och 2000/01:So539 yrkande 3. Därmed avslås motionerna 2000/01:Bo526 och 2000/01:T208 yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt min mening är det angeläget att staten anger en strategi för en samhällsförändring som ger utrymme för ökad mångfald med lokala lösningar i kombination med att nödvändiga nationella mål om grundläggande samhällsuppgifter kan behållas. Strategin bör bl.a. innehålla följande:

- Ett omvänt planeringsperspektiv, dvs. nerifrån och upp.
- En planeringsmodell där kvinnors och barns möjligheter att vara med och påverka är ett naturligt inslag.
- En planeringsmodell där även miljötänkande är ett naturligt inslag.
- Stärkt inflytande för lokala utvecklingsgrupper.
- Mer makt, ansvar och resurser åt brukarstyrelser och andra organ för självförvaltning.
- Uppmuntrat samarbete mellan privat, offentlig och ideell sektor.
- Byggande, boende och samhällsplanering kan inte betraktas som könsneutrala verksamheter.

I sammanhanget finner jag det även angeläget att framhålla vikten av trygghet i boendet. Detta förutsätter makt över det egna boendet. Många kvinnor har ett vardagsliv, i synnerhet kvinnor med barn, som gör att de är mer beroende än män av hur bebyggelse, trafik o.d. utformas och lokaliseras. En angelägen följdfråga blir vilka möjligheter kvinnor har att påverka villkoren för sin vardag. Detta påpekade även den bostadspolitiska utredningen i sin slutrapport.

Tryggare bostadsmiljöer handlar även om överlevnadsfrågor, att må bra. I många bostadsområden syns i dag tecken på sämre hälsa. Allergier, överkänslighet mot olika ämnen som fortfarande följer av byggmaterial, dålig luft,

bristfälliga ventilationsmöjligheter, bullerskador, vantrivsel m.m. skapar inte det trygga samhälle som vi alla vill ha. I all samhällsplanering, inte minst i den fysiska samhällsplaneringen, måste hälsoaspekter vägas in.

Även goda uppväxtmiljöer för barn och ungdomar skall främjas genom samhälls- och bostadsplanering. Konsekvensbeskrivningar av barnens situation skall därför alltid göras i samband med utveckling av bostadsområden.

En god välfärd uppnås bäst i ett samhälle där människor har meningsfulla uppgifter och där alla behövs. Finmaskiga sociala nätverk och lokal samverkan för gemensamma angelägenheter utgör grunden för den sociala tryggheten. I närsamhället samverkar yngre och äldre. De löser gemensamma problem i grannskapet, visar öppenhet och solidaritet oberoende av ålder och andra förutsättningar. Stadsdelar, förorter och samhällen skall planeras så att människor ur olika åldersgrupper kan träffas. En positiv utveckling av staden som miljö är intimt sammankopplad med ett mångfacetterat näringsliv, bra utbildningsmöjligheter och ett stimulerande kultur- och fritidsliv. Kort sagt en miljö där det finns en närhet mellan umgänge, boende, arbete och service. En positiv utveckling förutsätter en levande stad med många naturliga mötesplatser, som motverkar rotlöshet och skapar trygghet.

Gator, torg och byggnader som utgör scener och kulisser i stadens offentliga rum behöver utformas med omsorg. En estetisk utformning av byggandet är nödvändigt. Ett bra stadssamhälle förutsätter att kreativiteten och verksamheter av många olika slag frodas. Tillgång till bra offentlig service är ett allmänt krav, och det är enligt min uppfattning tillfredsställande att exempelvis storstadspropositionen lyfter fram samordnade medborgarkontor som ett bra exempel för att få kraven på en god samhällsservice tillgodosedda. Medborgarkontor är dock enbart en början. Samhällets uppgift är inte enbart att ta ett ansvar för att tillhandahålla basservice utan också att stimulera till delaktighet och ansvarstagande. Det politiska systemet måste tillåta olikheter, mångfald och variation för att tillvarata initiativ och engagemang. Skall denna idé om en mer skapande stad kunna realiseras måste stadsbyggandet utgå från varje stadsdels eller förorts behov och förutsättningar för förnyelse och utveckling.

Kommunerna bär huvudansvaret för att de allmänna intressena beaktas. Detta ställer höga krav på beslutsunderlag, öppenhet samt att så många intressenter som möjligt får chansen att delta i planprocessen. De allmänna intressena skall vägas mot enskilda intressen och fri konkurrens. Det behövs en översyn av lagen för att i dessa sammanhang öka delaktigheten för medborgarna.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:Bo223 (c) yrkandena 1 och 3, 2000/01:Bo230 (c) yrkandena 12 och 13, 2000/01:So539 (c) yrkande 3 och 2000/01:Bo233 (kd) yrkandena 3 och 4. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

3. Övergripande krav på kommunernas planer (punkt 1)

av Mikael Johansson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:T208 yrkande 4 och 2000/01:Bo233 yrkande 4. Därmed avslås motionerna 2000/01:Bo223 yrkandena 1 och 3, 2000/01:Bo230 yrkandena 12 och 13, 2000/01:Bo233 yrkande 3, 2000/01:Bo526 och 2000/01:So539 yrkande 3.

Ställningstagande

Det är viktigt att barn känner trygghet och harmoni i sitt boende. Familjernas möjligheter att välja boendeform har givetvis betydelse för en harmonisk uppväxt för barn och ungdomar.

Generellt sett är det dock av än större betydelse för uppväxtmiljön att samhälls- och bostadsplaneringen beaktar uppväxtmiljöns betydelse. Härigenom kan det skapas fler miljöer som främjar en harmonisk uppväxt och möjligheter för fler att välja att bosätta sig i sådana miljöer. Planeringen bör således verka för en god uppväxtmiljö för barn och ungdomar. För att kunna uppnå detta krävs det konsekvensbeskrivningar av barnens situation i samband med utveckling av bostadsområden. Jag anser därför att det alltid skall upprättas sådana konsekvensbeskrivningar i samband med ändringar av planer eller framtagande av nya planer.

Vidare bör PBL ses över så att samhällsbygget ej kan ske i strid med gällande miljö- och hälsoskyddslagstiftning. Vi får nämligen aldrig glömma att de i strid med miljöbalken existerande luftföroreningar som bensin och diesel ställer till med orsakar astma, luftvägsinfektioner och en mängd cancerfall varje år. Förutom allt mänskligt lidande drabbas samhället varje år också av stora kostnader till följd av dessa luftföroreningar.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:T208 (mp) yrkande 4 och 2000/01: Bo233 (kd) yrkande 4. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

4. Barns inflytande (punkt 2)

av Owe Hellberg (v), Sten Lundström (v) och Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01: Bo511 yrkande 2.

Ställningstagande

I FN:s barnkonvention slås fast att barnens bästa alltid skall komma i första rummet (3 §) och att barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det. När domstolar och myndigheter behandlar fall som rör barnet skall barnet alltid höras och barnets intresse komma i första rummet (12–15 §§). Vidare fastslås att barnet har rätt till lek, vila och fritid (31 §). I målen för den svenska bostadspolitiken betonas särskilt vikten av att främja en god uppväxt för barn och ungdom. Detta har dålig förankring i den svenska lagstiftningen.

I plan- och bygglagen finns sålunda i dag inget som tillförsäkrar att barns åsikter och intressen beaktas. Däremot finns det på andra håll exempel på hur man kan bevaka barns intressen. Det gäller bl.a. i Norge med nationell lagstiftning och i en del kommuner. Utifrån dessa kunskaper torde det vara förhållandevis enkelt för regeringen att lägga förslag under år 2001 på hur barns intressen skall beaktas i samhälls- och trafikplaneringen. Reglerna borde införas i plan- och bygglagen och skulle vara ett utmärkt bevis på den stolta deklarationen i regeringsförklaringen om att barnen skall stå främst och att FN:s barnkonvention skall efterlevas. I regeringsförklaringen uttrycktes att Sverige är och skall vara världens barnvänligaste land. Detta borde innebära att regeringen omedelbart skulle ställa sig bakom förslaget om att barnens inflytande skall beaktas i samhälls- och trafikplanering.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:Bo511 (v) yrkande 2.

5. Planprocessen (punkt 3)

av Knut Billing (m), Ulla-Britt Hagström (kd), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m), Rigmor Stenmark (c), Harald Bergström (kd) och Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo234 yrkande 3, 2000/01:Bo235 yrkande 1, 2000/01:Bo414 yrkande 3 och 2000/01:Bo506 yrkande 1.

Ställningstagande

I dag kan en detaljplan överklagas i tre instanser. Mycket få överklaganden vinner gehör, men ärendena fördröjs kraftigt. Därefter kan själva bygglovet överklagas i ända upp till fyra instanser. Med dagens lagstiftning kan plan- och byggprocessen härigenom fördröjas i årtal med höga kostnader som följd.

Det faktum att en detaljplan kan överklagas i tre instanser och ett efterföljande bygglov i så många som fyra instanser verkar avskräckande för många

intressenter, och de kostnadsökningar som förseningarna medför omöjliggör många projekt.

Naturligtvis skall rätten och möjligheten att överklaga både detaljplaner och bygglov kvarstå men omfattningen i vilken man i dag kan överklaga måste begränsas.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:Bo234 (c) yrkande 3, 2000/01:Bo235 (fp) yrkande 1, 2000/01:Bo414 (m) yrkande 3 och 2000/01:Bo506 (m) yrkande 1.

6. Beslutsunderlag och översiktsplaners innehåll (punkt 4)

av Owe Hellberg (v), Sten Lundström (v) och Mikael Johansson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo5 yrkande 7.

Ställningstagande

I Europa har regionaliseringen ökat parallellt med globaliseringen. En liknande utveckling kan observeras i Sverige, där regionerna har många gemensamma intressen och problem. Infrastruktur och bostadsförsörjning framträder särskilt tydligt som regionala intressen. I Sverige har den regionala planeringen en relativt svag ställning. Regionplaner antas sällan av breda politiska majoriteter, utan fyller bara en funktion som samråds- och diskussionsunderlag. Inom Stockholms län (region- och trafikplanekontoret) pågår nu arbetet med en andra generationens regional utvecklingsplan, RUF2000. Den nya planen har begränsad formell betydelse eftersom den saknar rättsverkan. Trots det är den av oerhört stor strategisk betydelse för utvecklingen i regionen. Kommunerna har en nyckelroll i boendeplanering och bostadsförsörjning, men de är beroende av att samordna planeringen med närliggande kommuner. Regeringen bör se över landstingens och länsstyrelsernas roll och befogenheter vad gäller regionala intressen i den fysiska planeringen.

Förändringarna i PBL i samband med införandet av det kommunala planmonopolet (prop. 1985/86:1) ledde fram till att länsstyrelserna inte längre skall fastställa kommunernas antagandebeslut. Detta innebär dock inte att planmonopolet berättigar till vilka beslut som helst. Planmonopolet gäller inom kommungränsen och regleras av PBL:s stränga krav på intresseavvägningar och därmed på beslutsunderlaget. Det är också klart uttryckt att planläggningsbeslut som får effekt på andra kommuner skall diskuteras och samordnas med dessa. Om man inte lyckas med samordningen skall det normalt medföra att planen inte får antas.

Enligt vår mening krävs dock ett förtydligande av PBL vad gäller lokaliseringsbeslut och mellankommunala och regionala effekter. Vi vill ställa krav på beslutsunderlaget inför beslut som får mellankommunala och regionala konsekvenser. Vi vill också ställa krav på att planläggningsbeslut, som får ingripande regionala effekter, skall belysas i översiktsplanen före detaljplanläggning.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:Bo5 (v) yrkande 7.

7. Agenda 21 och Habitatagendan (punkt 5)

av Ulla-Britt Hagström (kd) och Harald Bergström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo233 yrkande 2.

Ställningstagande

Det handlingsprogram för hållbar utveckling som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling 1992 (Agenda 21) kan sammanfattas som en uppmaning att arbeta för en hållbar samhällsutveckling.

Det handlingsprogram som antogs vid FN:s världskonferens 1996 (Habitat) inriktades på de två övergripande målen en rimlig bostad för alla och en hållbar utveckling av människors boplatser i en värld av växande städer.

Det finns i Agenda 21 och Habitatagendan en gemensam syn på den lokala nivåns betydelse i genomförandet. Att kommunerna har en nyckelroll i genomförandet betonas starkt, liksom vikten av medborgarnas delaktighet och "underifrånperspektiven". Kvinnors och ungdomars medverkan lyfts särskilt fram. Det är därför viktigt att följa upp att Agenda 21 och Habitatagendan når genomslag i kommunernas översiktsplaner.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 2.

8. Kommunernas flexibilitet i planeringen (punkt 6)

av Knut Billing (m), Ulla-Britt Hagström (kd), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m), Rigmor Stenmark (c), Harald Bergström (kd) och Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo230 yrkande 19 och 2000/01:Bo514 yrkande 1.

Ställningstagande

Sverige har en mycket hög bostadsstandard. Detta gör självfallet att bostadskostnaderna tar en stor del av familjeekonomin. Många människor vill samtidigt utveckla alternativa boendeformer, som inte ryms i dagens boende. Regelverket för byggande har under senare år förenklats. De möjligheter till förenklingar som finns har dock inte tagits till vara fullt ut i kommunerna. I plan- och bygglagen ges stora möjligheter till flexibilitet. Kommunen kan således i detaljplan eller i områdesbestämmelser ställa såväl sänkta som skärpta krav på bebyggelsens utformning och bygglovspliktens utformning. Trots att det nu är nästan 15 år sedan plan- och bygglagen trädde i kraft har dock mycket blivit vid det gamla. Flexibiliteten som eftersträvades har i stor utsträckning uteblivit.

Det är enligt vår mening därför dags att göra en utvärdering av hur möjligheterna till flexibilitet har tagits till vara i den kommunala planeringen. I sammanhanget bör det också analyseras skälen till varför möjligheterna i förekommande fall inte har tagits till vara. Därefter bör eventuella åtgärder för att öka flexibiliteten övervägas. Boverket bör ges ett sådant utvärderingsuppdrag.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:Bo230 (c) yrkande 19 och 2000/01:Bo514 (m) yrkande 1.

9. Servicezoner (punkt 7)

av Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Carl-Erik Skårman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 9. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo501 och 2000/01:Bo514 yrkande 12.

Ställningstagande

Vi gör alla olika prioriteringar av vad som är viktigt i livet. Möjligheten att få bygga och bo efter individuella önskemål inskränks alltför ofta av kommunpolitikernas möjlighet att avstå från att detaljplanelägga områden. Detta medför att inga bygglov kan beviljas, vilket är ett effektivt sätt för kommunpolitikerna att styra var medborgarna skall bygga och bo.

Det finns ofta önskemål om att kunna bosätta sig i t.ex. storstadskommunernas glesbygder. Motiveringen från de kommunpolitiker som nekar bosätt-

ning är att det blir dyrt ur kommunalekonomisk synvinkel vad beträffar kommunal service som t.ex. skola, skolskjutsar, barn- och äldreomsorg. Här är kommunen ofta dessutom låst av tvingande lagstiftning, t.ex. via socialtjänstlagen. Kommunerna framhåller i många fall att dyra lösningar för kommunal anslutning till vatten och avlopp är nödvändiga. Dessa frågor går ofta att lösa med lokala, miljöanpassade lösningar. När det gäller övriga serviceområden går det naturligtvis ofta att även där hitta lösningar som är bra för både den enskilde medborgaren och kommunen.

Ett sätt att lösa problemen och i princip låta medborgarna bygga och bo mer fritt är att man delar in kommunen i servicezoner. Då har alla parter redan från början klart för sig vad som gäller för kommunens åtaganden, dvs. vad den enskilde kan få för service. Om medborgare med denna vetskap väljer att bosätta sig i en zon med en lägre servicegrad gör han/hon det för att han/hon prioriterar t.ex. närheten till naturen och avskildhet framför en fullständig kommunal service. Förutsättningarna för att införa möjligheten till kommunala beslut om servicezoner enligt denna modell bör snarast utredas. I anledning av vad som tidigare har sagts om dessa servicezoners förenlighet med den kommunala likställighetsprincipen vill vi framhålla att det finns exempel på annan lagstiftning, dvs. riksdagsbeslut, som har inskränkt denna princip som sätter gränser för vad kommunerna får göra. Frågan om det skulle krävas ändring i kommunallagen, eller andra lagändringar, för införande av lagliga möjligheter för kommunala servicezoner bör ägnas särskild uppmärksamhet i den nu förespråkade utredningen.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:Bo501 (m) och 2000/01:Bo514 (m) yrkande 12.

10. Handelsändamålet (punkt 8)

av Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Carl-Erik Skårman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 10. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo502, 2000/01:Bo506 yrkande 2 och 2000/01:Bo514 yrkande 6.

Ställningstagande

Detaljhandeln har fortlöpande sedan 1970-talet flyttats ut till tätorternas ytterområden. Skälen har varit bostadsbyggandets lokalisering, kraven på framkomlighet, mark- och fastighetspriserna samt parkeringsmöjligheterna. Denna strukturrationalisering har dock inte försämrat hushållens tillgänglighet till dagligvaror på något påtagligt sätt. Under den borgerliga regeringsperioden ändrades lagstiftningen så att det inte längre blev möjligt att reglera handels-

ändamålet genom att särskilja partihandel och detaljhandel eller genom att inom ändamålet detaljhandel särskilja handel med livsmedel från annan handel. Den möjlighet till reglering av handelsändamålet i detaljplan som den nuvarande regeringen på nytt har infört är enligt vår mening bara ett av många exempel på en regleringsiver som gagnar de styrande på bekostnad av den vanlige medborgaren. Den nuvarande regleringen av handelsändamålet i detaljplan leder till försämrad konkurrens och därmed till högre priser för konsumenten. Det var också av bl.a. detta skäl som den förra fyrpartiregeringen tog bort den reglering som nu återinförts. De argument för en reglering som förts fram gäller framför allt att den skulle kunna bidra till bättre tillgänglighet till dagligvaror m.m. Det är enligt vår mening ett alltför enkelt sätt att beskriva regleringens effekter. Visserligen har detaljhandeln i ökad utsträckning flyttat ut till tätorternas ytterområden, men skälen till detta är, som framgår ovan, bostadsbyggandets lokalisering, kraven på framkomlighet, mark- och fastighetspriserna samt tillgången till parkeringsytor m.m. Det har dock inte kunnat påvisas att denna handelns strukturrationalisering på något påtagligt sätt skulle ha försämrat hushållens tillgänglighet till dagligvaror.

Det nu anförda talar enligt vår mening för att möjligheterna att i detaljplan styra handelsändamålet bör tas bort. Genom en sådan åtgärd skulle konsumenternas ställning stärkas och därmed också förutsättningar skapas för lägre priser i detaljhandeln. Enligt vår mening bör konkurrensen i handeln underlättas i stället för att begränsas.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av m-motionerna 2000/01:Bo502, 2000/01:Bo506 yrkande 2 och 2000/01:Bo514 yrkande 6.

11. Stormarknadsetableringar m.m. (punkt 9)

av Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 11. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo529 yrkande 2. Därmed avslås motionerna 2000/01:Bo515 och 2000/01:Bo529 yrkandena 1 och 3–5.

Ställningstagande

Vi anser mot bakgrund av den nu pågående stormarknadsutvecklingen att ett moratorium för nya externa köpcentrum bör övervägas. Parallellt med detta bör kommunerna stimuleras att själva ta ställning mot fler externa köpcentrum och att arbeta med planerings-, informations- och andra åtgärder som ger god lokal service i varje bostadsområde och som gynnar kollektivtrafik, gång och cykling. Att utveckla system för hemkörning av varor är ett annat exempel på åtgärder. Detta arbete bör stimuleras av bl.a. Boverket. Belysning av

effekter av externa köpcentrum och ställningstaganden om sådana bör finnas med i kommunernas översiktsplaner. Vi anser även att restriktivitet bör tillämpas vid prövning av nya externa köpcentrum i avvaktan på att frågan om stormarknadsutvecklingen utreds.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:Bo529 (mp) yrkande 2.

12. Stormarknadsetableringar m.m. (punkt 9)

av Mikael Johansson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 12. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo515 och 2000/01:Bo529 yrkandena 1–5.

Ställningstagande

Jag anser mot bakgrund av den nu pågående stormarknadsutvecklingen att ett moratorium för nya externa köpcentrum bör övervägas. Parallellt med detta bör kommunerna stimuleras att själva ta ställning mot fler externa köpcentrum och att arbeta med planerings-, informations- och andra åtgärder som ger god lokal service i varje bostadsområde och som gynnar kollektivtrafik, gång och cykling. Att utveckla system för hemkörning av varor är ett annat exempel på åtgärder. Detta arbete bör stimuleras av bl.a. Boverket. Belysning av effekter av externa köpcentrum och ställningstaganden om sådana bör finnas med i kommunernas översiktsplaner. Vi anser även att restriktivitet bör tillämpas vid prövning av nya externa köpcentrum i avvaktan på att frågan om stormarknadsutvecklingen utreds och det utarbetas en statlig och kommunal strategi för den nära detaljhandeln med överväganden av restriktioner för den externa etableringen av stormarknader.

De är välkänt vilka negativa konsekvenser som dagens externa stormarknader för med sig. Genom att stormarknader och köpcentrum lokaliseras till tätorternas ytterområden ökar biltrafiken och därmed belastningen på miljön. Den som tidigare kunnat gå eller cykla till sin affär tvingas nu ta bilen för att kunna handla. Det är naturligtvis en ur miljösynpunkt mycket olycklig utveckling. Ofta är det också en medveten strävan att hitta en lokalisering som underlättar för den som åker bil. Det är inte sällan så att placeringen inte bara styrs av behoven och förutsättningarna i den egna kommunen utan att den också påverkas av möjligheten att attrahera de boende i andra kommuner.

En annan mycket påtaglig effekt av att alltfler externa köpcentrum växer upp är att de ursprungliga stadskärnorna utarmas. Det finns därför en uppenbar risk för att Sverige mer och mer kommer att visa upp en amerikansk

stadsbild, dvs. en stad utan något tydligt centrum där bilen är en livsnödvändighet. Det är en utveckling som jag anser måste brytas.

Den hittillsvarande utvecklingen när det gäller stormarknadsetableringar är enligt vår mening så oroande att ett flertal åtgärder nu måste vidtas. I enlighet med förslagen i motion 2000/01:BoU529 yrkandena 1–5 bör utöver vad som redan nämnts införas en vetorätt för grannkommuner vid etablering av externa köpcentrum, en förstärkt lagstiftning om etablering av externa köpcentrum samt krävas konsekvensanalyser vid etablering av externa köpcentrum. Det sistnämnda innebär bl.a. att barnkonsekvensanalyser skall krävas liksom obligatoriska omfattande konsekvensanalyser avseende sociala, ekonomiska och miljömässiga effekter. Analyserna bör utföras av länsstyrelserna.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:Bo515 (s) och 2000/01:Bo529 (mp) yrkandena 1–5.

13. Planering för en tyst miljö (punkt 10)

av Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 13. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo512 yrkandena 1–3. Därmed avslås motionerna 2000/01:Bo233 yrkande 1, 2000/01:Bo509 yrkandena 1 och 2, 2000/01:Bo530 och 2000/01: MJ797 yrkande 6.

Ställningstagande

I goda livsmiljöer måste det finnas möjlighet för människor att uppleva tystnad. Ostörda miljöer blir en alltmer knapp resurs och tystnad är en bristvara. Det behövs analyser av bullersituationen i boendemiljöer, natur- och rekreationsområden. Det gäller framför allt i bostadsnära miljöer och i närheten av tätorter där människor lever och vistas dagligen. Buller är miljöförsämrande, ofta störande och i vissa fall skadligt för hörsel och hälsa. Ljud som betraktas som buller är ofta en oavsiktlig biprodukt som inverkar på människors och djurs livskvalitet. Människor och djur är biologiskt anpassade till i stort sett bullerfria miljöer. Buller ger upphov till besvär såsom hörselskador, försämrad talkommunikation, sömnstörningar och andra fysiologiska förändringar. Det kan även ge en negativ påverkan på inlärningsförmåga och prestation. Det är ett problem som betraktas som allvarligt av Världshälsoorganisationen (WHO). Det finns all anledning att vi i Sverige skall ta problemet med buller på allvar för att inte riskera att få en ohållbar ljudsituation i framtiden.

Ökad mekanisering har ofta medfört bullerproblem. Medvetandet om detta har lett till planering mot buller. Trots det fortsätter bullernivåerna att öka. Många bullerkällor alstrar ljud som fortplantas i stora mekaniska strukturer,

t.ex. kontors- och bostadshus. Det handlar oftast om buller som kommer från person- och lastbilstrafik.

Buller beskrivs och mäts i dB(A). Ljudnivåer med avseende på störning respektive risk för hörselskada anges vanligen i dB(A) i myndigheters rekommendationer. För varierande buller används en speciell medelvärdesbildning. Resultatet kallas ekvivalentnivå. För att undvika risk för hörselskada bör ekvivalentnivån vara lägre än 85 dB(A).

Boverket har, i sitt remissvar till Miljömålskommittén, föreslagit delmål när det gäller buller som innebär att boende- och fritidsmiljön skall uppfylla höga krav på frihet från buller. Bullret i den byggda miljön skall understiga gällande riktvärden både vad avser befintliga och nya bostäder. Det innebär att riktvärdena för trafikbuller och inomhusbuller inte överstiger 30 dBA (ekvivalentnivå) inomhus, 45 dBA (maximalnivå) inomhus nattetid, 55 dBA (ekvivalentnivå) utomhus vid fasad, samt 70 dBA (maximalnivå) vid uteplats i anslutning till bostad.

De riktvärden som finns i dag är ingen garant för att bullerfria miljöer kommer att finnas kvar i tätortsnära områden. Det leder inte heller till att redan bebyggda miljöer saneras på obefogat buller. Enligt miljöbalken (1998:808) utgör riktvärden värden vars överskridande medför skyldighet att vidta åtgärd så att värdet åter kan hållas.

Inte minst i storstadsregionerna finns det en uppenbar risk att bullerproblemen kommer att öka och att tidigare orörda, tysta områden kommer att bli utsatta för bullerstörningar. Tanken att undanta tysta områden bör inte vara främmande för någon.

I dag utgör kulturminnesvård eller naturvård ofta grund för undantag från exploatering. Tystnad och ostördhet bör rimligtvis vara fullt godtagbara grunder för en kommun att undanta områden från exploatering.

Vid samhälls- och trafikplanering bör det finnas underlag som omfattar redovisningar av viktiga natur-, kultur- eller friluftsområden med låg bullernivå och områden utsatta för buller. Därigenom kan kommuner och länsstyrelser utforma skyddsrestriktioner för sådana områden och höja livskvaliteten för dem som lever där.

För att underlätta för beslutsfattare på kommunal och regional nivå att ta ställning till utbyggnader av transportleder m.m. och samtidigt kunna beakta behovet av att bevara tysta områden för mänskligt boende och friluftsliv, bör konsekvenserna av trafikleder samt den totala bullerbelastningen från andra verksamheter redovisas för hela det geografiska område som berörs. I planer och miljökonsekvensbeskrivningar bör buller redovisas ned till nivån 40 dB(A) för det geografiska område som berörs. Detta skall ske både för planerade och befintliga anläggningar. Buller bör redovisas inte bara för områden avsatta för friluftsområden i kommunala planer utan även för befintliga och planerade områden för bostäder, skolor, daghem samt vårdlokaler.

I samhällsplaneringen kan organisatoriska åtgärder mot buller vidtas genom att bebyggelse planeras så att stora avstånd läggs mellan bullerkällor och eventuellt störda områden. Man kan även ta hänsyn till de störda områdenas

art, t.ex. genom att placera industrier i stället för bostäder nära motorvägar. Kunskapen om buller vid planläggningen är dock inte alltid tillräcklig för att skydda befintliga tysta miljöer och att minimera bullernivåerna.

Boverket bör ges i uppdrag att se över vilket underlagsmaterial som används i planer och miljökonsekvensbeskrivningar, samt i vilken omfattning kommuner och länsstyrelser redovisar bullerförhållandena.

Boverket bör även ges i uppdrag att utveckla kunskapen om buller i planläggningsprocesser, samt initiera försök med att väga in kunskap om buller vid planläggningen av bostäder och annan infrastruktur.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:Bo512 (v) yrkandena 1–3.

14. Planering för en tyst miljö (punkt 10)

av Ulla-Britt Hagström (kd) och Harald Bergström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 14. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo233 yrkande 1. Därmed avslås motionerna 2000/01:Bo509 yrkandena 1 och 2, 2000/01:Bo512, 2000/01:Bo530 och 2000/01: MJ797 yrkande 6.

Ställningstagande

Människor behöver stillhet och tystnad. I anslutning till städer är tystnad på väg att bli en bristvara i vårt land och är det redan nu på kontinenten. Längs våra kuster, där lågfrekvent buller från vindkraftverk kan lägga en ”bullermatta” över stora områden, och i fjällvärlden, med bl.a. oreglerad skotertrafik, börjar också behovet av att bevara tystnaden bli viktigt.

Det finns lagstöd för att bevara tysta områden. I 3 kap. 2 § miljöbalken anges att stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön skall så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär. Vidare sägs det i 3 kap. 6 § miljöbalken att behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Människor behöver stillhet och naturupplevelser, inte minst när tillvaron blir alltmer stressad och fragmenterad. ”Tysta zoner” är en värdefull resurs också från fritids-, kultur- och turismsynpunkt. Att höra bäckens porlande, vågornas kluckande mot stranden och fågelkvitter utan ackompanjemang av ett obestämt brus är en väsentlig del av hur vi upplever naturen och livskvalitet.

Stora vägar brukar man dra utanför staden för att få smidighet vid trafikföringen, men också för att inte ännu mer störa den ofta redan hårt belastade stadstrafiken. Därför har man i stället lagt vägarna i naturområden direkt

utanför staden, vilket får till följd att stadsborna får åka ännu längre bort för att uppleva tystnaden i naturen.

En ”tyst zon” behöver inte vara ett naturområde. Det kan även vara stadsdelar som är relativt ostörda, där man t.ex. håller efter obalanserade fläktar och värmepumpar. Ett projekt inom Vägverket, region sydöst, har arbetat med att kartlägga s.k. tysta zoner inför projektering av vägar. Det bör bli lika självklart att inventera ostörda områden som natur- och kulturintressena.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 1.

15. Planering för en tyst miljö (punkt 10)

av Mikael Johansson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 15. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo509 yrkandena 1 och 2. Därmed avslås motionerna 2000/01:Bo233 yrkande 1, 2000/01:Bo512, 2000/01:Bo530 och 2000/01:MJ797 yrkande 6.

Ställningstagande

I vår dagliga miljö har vi hela tiden olika ljud omkring oss. Buller har blivit ett omfattande miljöproblem. Bakgrundsbuller från ökande trafikintensitet tvingar oss att leva med detta störande ljud hela tiden, som en matta av buller vi inte kan komma ifrån. Ljudnivån ökar hela tiden och drygt en halv miljon människor anser sig vara mycket störda av buller från trafiken. Nära stora trafikleder ökar bakgrundsljudet i intervall. I tätorter märks bullret till slut inte på grund av att man vänjer sig. Men det finns där hela tiden och framkallar olustkänslor som inte kan identifieras.

Tystnaden har med åren blivit allt svårare att fånga och är i dag i högsta grad utrotningshotad. För att uppnå fullständig tystnad behöver man komma långt ut i ödemarken, för inomhus är tystnaden utrotad sedan länge och på de flesta arbetsplatser sedan hundra år. Kylskåp brummar, fläktsystem surrar, datorernas fläktar låter och blandas med ljud från trafiken utifrån.

Buller kan vara farligt. Både kraftigt buller och monotont malande kan orsaka besvär. Många människor har exempelvis fått pip i öronen efter en konsert med hög ljudnivå.

Vi människor påverkas av låga ljudnivåer, s.k. lågfrekvent buller. Utsätts man under en tid för lågfrekvent buller, vänjer man sig så småningom och glömmer ljudet, men forskning har visat att kroppen ändå påverkas. Vi får svårt att koncentrera oss, drabbas av huvudvärk och känner oss trötta.

Med lågfrekvent ljud menas det ljud, som dominerar frekvensspektrum från 200 hertz till 20 hertz per sekund. Vi lider mycket mera av lågfrekvent buller från ventilationsanläggningar, värmepumpar, fläktar och motorer än vad som hittills varit känt. Särskilt känsliga personer drabbas av huvudvärk, yrsel, illamående, sömnstörningar och koncentrationssvårigheter. En fältstudie visar att mellan tjugo och tjugofem procent av de boende var mycket störda av ljudet från värmepumpar och ventilationsanläggningar i sina hus.

Forskning visar nu att man kan koppla samman stress och buller. Vi människor blir stressade av att bullret ständigt finns runt omkring oss och då uppstår olustkänslor.

Ett samband mellan buller och skolbarns minnesprestation är nu också föremål för en annan forskning. Ett viktigt verktyg för att bekämpa buller vore att gränsvärden togs fram för bullernivåer på arbetsplatser, men också för olika delar av vårt samhälle. I dag finns endast riktlinjer utfärdade för bullernivåer.

I hemmen och på arbetsplatser ger elektriska apparater och olika fläktsystem oupphörligt ljud ifrån sig. I skol- och daghemsmiljö är ljudnivån alltid hög och för både barnen och de anställda är detta en källa till trötthet. Genom boendestudier både i Sverige och i andra länder har människors värdering av ljudisolering och buller klarlagts. Ljudisolering och bullerfrihet är det som prioriteras högst eller mycket högt bland kvalitetsfaktorerna på en god bostad. Cirka femtio procent av människorna i nybyggda hus störs av buller. De ovan beskrivna företeelserna bildar tillsammans en ljudmatta, som ligger bakom människor under dygnet. Vi behöver bygga ett tystare samhälle, så att buller inte sänker livskvaliteten, som nu är fallet, när buller påverkar sömnen för många människor, så att sömnstörningar uppkommer. Bullerfria miljöer behövs.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:Bo509 (mp) yrkandena 1 och 2.

16. Brottsförebyggande planering (punkt 11)

av Ulla-Britt Hagström (kd), Rigmor Stenmark (c) och Harald Bergström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 16. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo230 yrkande 11, 2000/01:Bo229, 2000/01:Bo233 yrkande 9, 2000/01:Bo235 yrkande 8, 2000/01:Bo511 yrkandena 4–6, 2000/01:Ju913 yrkande 26, 2000/01:Ju933 yrkande 2 och 2000/01:So363 yrkande 17.

Ställningstagande

En grundläggande förutsättning för att människor skall kunna känna livskvalitet i boendet är att boendemiljön är trygg. Sverige har traditionellt uppfattats som ett tryggt land. Denna uppfattning visar sig allt oftare vara en ren myt. En Sifo-undersökning som på sensommaren presenterades i tidningen Vår bostad visar att det finns en stor otrygghet i våra bostadsområden. Många av de tusen intervjuade känner rädsla för inbrott, överfall, våldtäkt och andra kriminella handlingar i den egna hemmiljön. Det är framför allt unga kvinnor som känner stor otrygghet. Var tredje kvinna under 30 år säger sig ha varit rädd eller otrygg där hon bor. Det är dessutom de allra mest personkränkande brotten som man är rädd för, som t.ex. överfall, våldtäkt och inbrott.

Tidigare har man trott att det framför allt är de äldre som är rädda och otrygga. Men undersökningen visar att ju yngre man är, desto mer otrygg känner man sig där man bor. I åldersgruppen 15–19-åringar har drygt 20 % känt sig rädda och otrygga i sitt bostadsområde, medan det i åldersgruppen över 65 år bara är hälften så många som någon gång varit rädda. Detta trots att de äldre människorna levt mycket längre och därmed borde ha stött på fler händelser som kan väcka oro. Undersökningen visar dessutom att otryggheten är mycket mer utbredd i flerfamiljshusområdena. Hela 20 % av dem som bor i lägenhet uppgav att de känt oro eller rädsla i boendet. Motsvarande siffra för boende i radhus eller villa är 12 %.

Om människor inte kan känna sig trygga i sitt boende, hur skall de då kunna utveckla en harmoni i samhällslivet i övrigt? Det är vardagstillvaron som formar människan till den hon är. En av politikens viktigaste uppgifter är därför att skapa förutsättningar för att återskapa trygga boendeförhållanden. Vi är övertygade om att det går att vända på den här situationen. För det krävs en rad åtgärder bl.a. av förebyggande karaktär.

Eftersom det oftast är kvinnor och unga människor som känner oro eller rädsla i boendet är det viktigt att ta detta som en utgångspunkt i arbetet med att skapa tryggare boendemiljöer. Vi anser att kommunerna i sin planeringsprocess systematiskt bör gå igenom alla åtgärder som kan vidtas för att kvinnor och ungdomar skall känna trygghet där de bor. Ett första steg kan vara att lyssna på vad kvinnorna och ungdomarna har att säga om var och när de känner sig otrygga. Åtgärderna kan handla om utformningen av den fysiska miljön, att kvinnor och ungdomar som känner sig utsatta lätt kan få den hjälp och det stöd de behöver.

Ett viktigt förebyggande arbete är att planera bostadsområden som motverkar kriminalitet. Sterila, storskaliga och anonyma bostadsmiljöer fungerar som en katalysator för vandalism och skadegörelse i alla former. Vi är övertygade om att det går att skapa ökad trygghet i bostadsområdena om man planerar varma och välkomnande miljöer. Det går att göra oerhört mycket för att förvandla anonyma sterila gårdar och gator till levande och trygga miljöer. Det är viktigt att de boende själva får möjlighet att föreslå förändringar och medverka i genomförandet. Vi anser att brottsförebyggande aspekter alltid bör tas med i såväl planeringen av bostadsområden som samhällsplanering i

övrigt. De brottsförebyggande aspekterna måste tas med vid all samhällsplanering.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:Bo230 (c) yrkande 11, 2000/01:Bo229 (s), 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 9, 2000/01:Bo235 (fp) yrkande 8, 2000/01:Bo511 (v) yrkandena 4–6, 2000/01:Ju913 (kd) yrkande 26, 2000/01:Ju933 (fp) yrkande 2 och 2000/01:So363 (kd) yrkande 17.

17. Brottsförebyggande planering (punkt 11)

av Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 17. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo511 yrkandena 4–6, 2000/01:Bo229, 2000/01:Bo230 yrkande 11, 2000/01:Bo233 yrkande 9, 2000/01:Bo235 yrkande 8, 2000/01:Ju913 yrkande 26, 2000/01:Ju933 yrkande 2 och 2000/01:So363 yrkande 17.

Ställningstagande

I en undersökning gjord av Statistiska centralbyrån på uppdrag av regeringens bouthållare Bengt-Owe Birgersson visade det sig att de viktigaste faktorerna i det egna boendet är trygghet och säkerhet. För konsumenterna är ett tryggt bostadsområde viktigare än lägesfaktorn och närhet till service. På tidningen Vår Bostads uppdrag gjorde SIFO en undersökning som visade att det finns en stor otrygghet i våra bostadsområden. Framför allt är det unga kvinnor som känner stor oro. Så mycket som var tredje kvinna i åldersgruppen 15–30 år uppger att hon är rädd där hon bor. Oron gäller framför allt brott som är grovt kränkande som t.ex. överfall, våldtäkt och inbrott. Undersökningen visar också att det totalt sett är de unga som känner störst rädsla. I åldersgruppen 15–19 år har drygt 20 % känt sig otrygga och rädda i sitt bostadsområde. För gruppen 65 år och uppåt var motsvarande siffra 10 %. Det är framför allt i områden med flerbilshus som otryggheten är utbredd. Bland boende i lägenhet uppger 20 % att de känt oro eller rädsla i boendet. Motsvarande siffra i egnahemsboendet är 12 %.

Boendet är den kanske viktigaste grunden för människors liv och möjligheter att förverkliga sina livsprojekt. Om rädslan och otryggheten får breda ut sig i bostadsområdena förhindrar det inneboende att utveckla ett demokratiskt och harmoniskt samhälle där alla har en möjlighet att delta och bidra. Vi vill betona att man under inga omständigheter får kapitulera för otryggheten utan tvärtom med kraft måste bekämpa den. Detta förutsätter bl.a. att stat och kommun tillsammans med övriga aktörer på bostadsmarknaden tar ett gemensamt ansvar för att förändra situationen.

Det finns i dag exempel på hur man arbetar för att förebygga brott i enskilda bostadsområden. Ektorp i Norrköping har under flera år, på initiativ av den lokala hyresgästföreningen, arbetat med grannsamverkan och arrangerat seminarium kring brottsförebyggande arbete. Enligt vår mening bör regeringen ge Boverket i uppdrag att utvärdera detta och liknande projekt.

Det finns mycket som talar för att situationen i bostadsområdena snarare försämras än förbättras avseende otrygghet och rädsla, men det går självklart att vända utvecklingen. Detta förutsätter dock att en rad åtgärder sätts in av både förebyggande karaktär och med bättre hjälp åt dem som redan drabbats. En obligatorisk kommunal boendeplanering minst en gång per mandatperiod skulle bidra till det brottsförebyggande arbetet. I ett boendeplaneringsprogram skall ett brottsförebyggande arbete vara en självklar del. För att värna kvinnors rätt till trygghet och säkerhet bör kommunerna åläggas att ta fram ett program för kvinnofrid. I den del som handlar om boendet skall kvinnofridsprogrammet vara en del av boendeplaneringen.

Ett lokalt brottsförebyggande arbete är grunden för att öka tryggheten och minska rädslan. Det är viktigt att låta människorna i bostadsområdena själva vara delaktiga i att ta fram ett brottsförebyggande program. Endast de som bor i områdena har kunskap om vilka platser, t.ex. gångstigar, mörka platser och insynsskyddade områden, som finns i närområdet. Vi anser att regeringen bör ge Boverket i uppdrag att initiera och stimulera försök med lokalt brottsförebyggande arbete i våra bostadsområden.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:Bo511 (v) yrkandena 4–6, 2000/01:Bo229 (s), 2000/01:Bo230 (c) yrkande 11, 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 9, 2000/01:Bo235 (fp) yrkande 8, 2000/01:Ju913 (kd) yrkande 26, 2000/01:Ju933 (fp) yrkande 2 och 2000/01:So363 (kd) yrkande 17.

18. Brottsförebyggande planering (punkt 11)

av Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 18. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo235 yrkande 8, 2000/01:Ju933 yrkande 2, 2000/01:Bo229, 2000/01:Bo230 yrkande 11, 2000/01:Bo233 yrkande 9, 2000/01:Bo511 yrkandena 4–6, 2000/01:Ju913 yrkande 26 och 2000/01:So363 yrkande 17.

Ställningstagande

Brott, fysisk otrygghet och förfall hotar grunderna för ett öppet och demokratiskt samhälle. Varje år utsätts nästan två miljoner svenskar själva eller inom familjen för brott. Trots världens högsta skatter lyckas vi i Sverige inte skapa

trygghet mot brott och övergrepp. Andelen uppklarade brott minskar stadigt. De som drabbas hårdast av brottslighet och ett hårdnande samhällsklimat är de resurssvagaste. Det är därför en angelägen demokratisk uppgift att bekämpa brottsligheten. En viktig social aspekt av boendet är rätten att känna sig trygg i boendemiljön. Först och främst gäller att förhindra att brott begås. De bestämmelser som reglerar den fysiska planeringen och bebyggelsen är ett viktigt instrument.

De som drabbas värst av brottslighet och ett hårdare klimat är de som har minst pengar och på annat sätt har minst resurser. De som har råd behöver inte åka buss och tunnelbana, utan kan ta bilen till jobbet och parkera i parkeringsgarage. De som har råd kan se till att barnen alltid tar taxi hem på kvällen. De kan välja en bättre skola för barnen. De som har råd kan flytta till lugna områden och installera larm. Men tryggheten borde vara till för alla i en demokrati.

Enligt en trygghetsundersökning utförd i Stockholms län (vid Polishögskolan) leder hög brottslighet, framför allt i det egna bostadsområdet, till otrygghet och isolering för många. I undersökningen konstateras bl.a. att män utsätts för brott oftare än kvinnor, men att kvinnor oftare väljer att avstå från olika slags verksamheter på grund av otrygghet. För kvinnor som bor i utsatta områden, men ej själva utsatts för brott, avstår drygt 38 % från olika aktiviteter utanför det egna hemmet. I områden med låg brottsfrekvens avstår ändå så mycket som en fjärdedel av de ej utsatta kvinnorna från aktiviteter på grund av otrygghet. Vittnesmålen om att kvinnor inte vågar jogga efter mörkrets inbrott är vanliga. Jag finner naturligtvis dessa förhållanden vara helt oacceptabla.

En Sifundersökning som tidningen Vår Bostad nyligen låtit göra visar att var femte person som bor i lägenhet någon gång känt sig rädd eller otrygg i sitt bostadsområde. Men skillnaden mellan kvinnor och män är stor. Det är framför allt kvinnorna som är rädda och allra räddast är de unga kvinnorna (15–29 år). Det som dessa kvinnor är mest oroliga för är att utsättas för våldtäkt. Nästan en tredjedel är rädda för att bli våldtagna när de rör sig i sitt bostadsområde. Otryggast känner de sig på gångvägar och gator. Bland männen är långt färre oroliga; 90 % av männen i undersökningen kände sig trygga där de bor. Nästan dubbelt så många lägenhetsboende som villaboende är rädda.

Trygghet för en trafikplanerare innebär att minimera risken att bli påkörd. Alltså läggs gångbanan bakom det höga bullerplanket, på behörigt avstånd från bilarna. Trygghet för en ensam kvinna är att vara sedd av samma bilister. Likadant är resonemanget bakom till exempel gångtunnlar, ofta trånga och dåligt ljussatta.

Sedan början av 1970-talet finns det två tydliga teorier om brottsförebyggande stadsplanering. Den ena förespråkar slutenhet, den andra öppenhet. Antingen försöker man skapa en trygg stad och minska brottsligheten genom att installera larm och lås, sätta upp övervakningskameror och bygga murar. Det är en linje som i förlängningen riskerar leda till s.k. gated communities,

utifrån principen att sluta sig samman i ett tydligt ”vi” för att skydda sig mot ”dem” som begår brott.

Alternativet är att söka trygghet i motsatsen, att söka skapa en levande stad genom att öppna, bjuda in och acceptera olikheter. I dag ligger hela bostadsområden öde under arbetstid, liksom industriområden på helgerna. I en levande och omväxlande stadsmiljö är däremot ständigt människor i rörelse, något som i sig innebär trygghet. Det skapar en social kontroll, människor syns och är sedda. Bra belysning, parkbänkar och andra mötesplatser förstärker den idén.

Givetvis krävs det en helhetssyn och åtgärder inom många politikområden för att åstadkomma trygghet i bostadsområden och i offentliga miljöer. Jag menar att det både finns anledning och möjlighet att verka brottsförebyggande genom en förutseende fysisk planering. Målet måste vara att så långt det är möjligt undvika den slutenhet som jag tidigare berört.

Detta tänkande låter sig förstås inte lösas i en handvändning utan är något som måste växa fram på alla plan och nivåer. Jag anser att *en* grund måste läggas i plan- och bygglagstiftningen. Kravet på en trygg och säker närmiljö bör därför på lämpligt sätt föras in i 2 kap. plan- och bygglagen som ett allmänt intresse som skall beaktas vid planläggning och vid lokalisering av bebyggelse m.m.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motionerna 2000/01:Bo235 (fp) yrkande 8, 2000/01:Ju933 (fp) yrkande 2, 2000/01:Bo229 (s), 2000/01:Bo230 (c) yrkande 11, 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 9, 2000/01:Bo511 (v) yrkandena 4–6, 2000/01:Ju913 (kd) yrkande 26 och 2000/01:So363 (kd) yrkande 17.

19. Den statliga kontrollen av kommunala planer (punkt 13)

av Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Carl-Erik Skårman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 19. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo514 yrkande 7.

Ställningstagande

Det har under senare år förekommit några fall där Boverket och länsstyrelser har sagt nej till etablering av stormarknader och därmed underkänt detaljplaner antagna av kommunfullmäktige. Detta är inte acceptabelt och ligger inte i konsumenternas intresse. Enligt vår uppfattning är det en kommunal angelägenhet att bestämma hur marken skall disponeras i den egna kommunen. Det är då också högst rimligt att besluten fattas av kommunen, som är bäst skick-

ad att bedöma och avgöra sådana frågor. Stöd för detta finns i plan- och bygglagen. Länsstyrelsen och regeringen borde endast kunna upphäva planer när dessa strider mot uttalade riksintressen.

Vi anser att det behövs en lagändring i enlighet med detta.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:Bo514 (m) yrkande 7.

20. Kvalitetsansvar och tillsynsansvar (punkt 14)

av Ulla-Britt Hagström (kd), Rigmor Stenmark (c), Harald Bergström (kd) och Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 20. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo233 yrkande 21 och 2000/01:Bo539 yrkande 3. Därmed avslås motion 2000/01:Bo513 yrkandena 3, 6 och 9,

Ställningstagande

Plan- och bygglagen ställer krav på att byggherren skall utse en kvalitetsansvarig. Detta krav är i sig dock inte tillräckligt så länge som den kvalitetsansvariges roll inte är klarare definierad. En förutsättning för att den kvalitetsansvarige skall kunna ta det ansvar för kontroll- och kvalitetsfrågor som benämningen antyder är naturligtvis att hans eller hennes uppgifter definieras på ett entydigt sätt i lagstiftningen. I enlighet med förslaget i partmotion 2000/01:Bo233 (kd) bör därför plan- och bygglagen arbetas om i syfte att förtydliga rollen hos den kvalitetsansvarige. Vidare bör den utredning om helhetsansvarig vid byggnation som förespråkas i motion 2000/01:Bo539 (mp) yrkande 3 genomföras.

Det vi nu med anledning av motionerna 2000/01:Bo233 (kd) yrkande 21 och 2000/01:Bo539 (mp) yrkande 3 anfört bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen.

21. Kvalitetsansvar och tillsynsansvar (punkt 14)

av Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 21. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo513 yrkandena 3, 6 och 9. Därmed avslås motionerna 2000/01:Bo233 yrkande 21 och 2000/01:Bo539 yrkande 3.

Ställningstagande

Det regelverk som i dag finns för att säkra kvaliteten i byggandet är enligt vår mening inte tillräckligt. För att våra bostäder liksom andra byggnader skall svara mot de krav som ställs på dem måste lagstiftningen därför ses över.

Enligt gällande bestämmelser är det byggherren som skall utse en kvalitetsansvarig. Denne skall garantera att den kontrollplan som upprättats för byggobjektet följs. Det innebär inte med säkerhet att de kvalitetskrav som samhället ställer enligt PBL blir tillgodosedda. En kontrollplan är alltså ingen kvalitetssäkring och den kvalitetsansvarige ingen garanti för att samhällets krav på byggobjektet tillgodoses. Den kvalitetsansvarige bör därför åläggas att se till att byggherrens kontrollplan tillgodoser samhällskraven och att de efterlevs på ett tillfredsställande sätt. Detta förutsätter att en kontrollplan enligt PBL alltid upprättas efter ett byggsamråd. Krav på detta måste därför införas i PBL.

Det vi nu med anledning av motion 2000/01:Bo513 (v) yrkandena 3, 6 och 9 anført om kvalitets- och tillsynsansvaret bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. I den mån övriga motioner härigenom inte kan anses tillgodosedda avstyrks de.

22. Kvalitetsansvar och tillsynsansvar (punkt 14)

av Mikael Johansson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 22. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo539 yrkande 3. Därmed avslås motionerna 2000/01:Bo233 yrkande 21 och 2000/01:Bo513 yrkandena 3, 6 och 9.

Ställningstagande

Med den tidigare byggnadslagstiftningen hade kommunerna och deras byggnadsnämnder ett uttalat kontrollansvar. Genom plan- och bygglagen har detta ansvar förts över till byggherren. En följd av detta har blivit att byggherren i sin tur försöker föra över ansvaret på de entreprenörer denne anlitar. Vid totalentreprenad är detta ofta ett mindre problem. Vid generalentreprenader uppstår däremot ofta situationer där ansvarsfrågan mellan byggherre och entreprenörer är oklar. När något går fel eller när problem av något slag uppstår finns det därför ofta inte någon enskild part som har ett klart uttalat ansvar för det material som används i en byggnad. Det är en enligt min mening mycket olycklig situation, som riskerar att leda till att bostäder och andra byggnader produceras med material som är skadliga antingen var för sig eller i kombination med varandra. Plan- och bygglagen måste därför ses över i syfte att klargöra ansvarsfrågan när det gäller såväl det material som används vid produktionen som för den slutliga byggnaden.

Den översyn av plan- och bygglagen som jag nu uttalat mig för skall syfta till att ge en part ett helhetsansvar för den färdiga byggnaden med avseende på såväl ingående material som den färdiga byggnaden. En fråga som därvid särskilt bör beaktas är frågan om ett strikt producentansvar för byggbranschen utformat med förebilder från andra branscher där det redan i dag finns ett sådant ansvar.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen vad jag nu anfört om ett helhetsansvar vid byggande. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01:Bo539 (mp) yrkande 3. I den mån övriga motionsyrkanden härigenom inte kan anses tillgodosedda avstyrks de.

23. Byggnämälan och slutanmälan (punkt 15)

av Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 23. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo513 yrkandena 4 och 7.

Ställningstagande

I dag räcker det med att byggherren tre veckor före byggstart anmäler att ett byggprojekt skall sätta i gång. Tre veckor kan räcka för små och enkla åtgärder, men större objekt bör anmälas mycket tidigare. För större och medelstora objekt bör det i stället vara obligatoriskt med minst två byggsamrådsmöten i samband med en byggnämälan. Vid större objekt kan det vara lämpligt med ett slutsamråd före byggstart. Detta förutsätter naturligtvis att byggnämälan sker betydligt tidigare.

Byggnadsnämnden har svårigheter att leda sina ärenden till slutintyg. Detta gäller t.ex. när den kvalitetsansvarige inte får fram de intyg som kontrollplanen kräver eller en begärd färdigställandeanmälan inte lämnats in. Byggherren upplåter ofta byggnaden för användning utan byggnadsnämndens kännedom. Byggnadsnämnden har då svårigheter att utföra tillsyn och få rättelser utförda. Det är väsentligt att byggnadsnämnden får kännedom om när en byggnad tas i bruk, för att ha möjlighet att pröva beslut om användningsförbud eller för kontroll av ventilationssystem eller brandtekniska installationer som då skall vara i driftklart skick. Enligt vår mening kräver detta att det blir obligatoriskt att göra slutanmälan till byggnadsnämnden om att bygget är färdigt att tas i bruk. Det bör vara byggherren och inte den kvalitetsansvarige som skall göra denna slutanmälan, eftersom det är byggherren som är ytterst ansvarig för att byggobjektet följer samhällskraven. Denna slutanmälan bör innehålla ett slutintyg som bekräftar om utförandet av byggprocessen har skett i överensstämmelse med bygglovsbeslutet. Anledningen till detta är den oroande utvecklingen av åtgärder som inte stämmer överens med det tidigare

bygglovsbeslutet. Byggherrens anmälningsskyldighet och intygande enligt ovan bör föreskrivas i lag. Om inte byggherren gör en sådan slutanmälan skall byggnadsnämnden kunna utkräva en särskild avgift. För att poängtera vikten av anmälningsskyldigheten bör samtidigt den särskilda avgift som kan tas ut vid försummelser höjas.

Det vi nu med anledning av motion 2000/01:Bo513 (v) yrkandena 4 och 7 anfört om bygganmälan och slutanmälan bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

24. Automatiskt bygglov (punkt 18)

av Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Carl-Erik Skårman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 24. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo504.

Ställningstagande

Det finns enligt vår mening skäl som talar för att de fall där krav på bygglov ställs kan minskas. Samtidigt kommer det naturligtvis att finnas kvar ett berättigat krav på bygglovsprövning i många situationer. Det är då viktigt att denna prövning sker i så enkla former som möjligt och med minsta möjliga tidsutdräkt.

Redan i dag har flera kommuner ambitionen att bygglov skall kunna erhållas mer eller mindre direkt vid ett besök på kommunen. För den övervägande delen av alla kommuner gäller dock att handläggningstiderna för bygglov är alltför långa. Även enkla lovärenden kan ta orimligt lång tid. Inte minst för den enskilde kan detta leda till onödiga kostnader och andra svårigheter. I de fall det är fråga om näringsfastigheter av olika slag kan en långsam handläggning medföra att en företagsexpansion inte kommer till stånd eller att den inte får den omfattning som den annars skulle ha fått. Förutom att detta påverkar företaget som sådant kan det få till följd att arbetstillfällen och inkomster går förlorade för kommunen och samhället.

För att garantera att den som söker bygglov skall få sin ansökan prövad inom rimlig tid bör plan- och bygglagen ändras så att bygglov erhålls med automatik två månader efter det att ansökan har lämnats in. En förutsättning för bygglov skall naturligtvis även i dessa fall vara att den tilltänkta byggnationen är i enlighet med gällande planer eller att den inte på annat sätt står i strid med gällande bestämmelser.

Det vi nu med anledning av motion 2000/01:Bo504 (m) anfört om automatiskt bygglov bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

25. Bygglövsplikt för komplementbyggnader (punkt 19)

av Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m) och Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 25. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo535.

Ställningstagande

Bygglövsbefrielsen för s.k. friggebodar är ett viktigt inslag i dagens byggnadslagstiftning. Det innebär att du som fastighetsägare utan onödigt krångel vid behov kan bygga en bod för förvaring eller kanske för tillfällig övernattning. Med dagens regler är komplementbyggnadens storlek begränsad till 10 m². Det finns även enligt vår mening skäl att begränsa storleken på de byggnader som får uppföras utan bygglov. Blir byggnaden alltför stor kan den komma att inkräkta på grannars och kringboendes rätt på ett sätt som inte är önskvärt. Samtidigt finns det enligt vår mening inte anledning att sätta gränsen för byggnaders storlek alltför snäv. Mot den bakgrunden bör det övervägas att öka storleken på de komplementbyggnader som är bygglovsbefriade till 15 m². En sådan något mer generös ytgräns skulle avsevärt förbättra möjligheterna att använda byggnaden utan att risken för inverkan på grannar och andra kringboende ökar i någon nämnvärd grad.

Det vi nu med anledning av motion 2000/01:Bo535 (s) anført om bygglovsplikten för komplementbyggnader bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

26. Prövning av tillgänglighet (punkt 21)

av Ulla-Britt Hagström (kd), Rigmor Stenmark (c) och Harald Bergström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 26. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:So540 yrkande10.

Ställningstagande

Vikten av tillgänglighet i vår miljö kan enligt vår mening inte poängteras för ofta. Det räcker dock inte bara med vackra ord, utan orden måste också åtföl-

jas av handling. På samma sätt förhåller det sig med de krav på tillgänglighet som ställs genom byggnadslagstiftningen. Det räcker inte bara med skrivna regler om inte garantier ges för att reglerna verkligen följs.

Enligt vår mening utgör inte dagens regelsystem en fullgod garanti för att nybyggnationen verkligen skall bli tillgänglig för alla. Frågan huruvida tillgänglighetskraven är uppfyllda prövas inte längre vid bygglovgivningen. Ansvaret för detta har i stället lagts på byggherren. Det innebär att slarv eller okunskap från byggherrens sida lätt kan leda till att tillgängligheten blir sämre än vad den skulle blivit vid en bättre kontroll. Även om kontrollplaner upprättas och en kvalitetsansvarig utses finns det risk för att tillgängligheten inte blir fullgod. Det beror bl.a. på att den kvalitetsansvariges kunskaper när det gäller tillgänglighetsfrågor inte är specificerade och att hjälpmedel i form av checklistor m.m. ofta saknas.

Mot den nu skisserade bakgrunden finns det enligt vår mening anledning att på ett tydligare sätt pröva om en byggnad svarar mot kraven på tillgänglighet. En redovisning av hur kraven på tillgänglighet avses att tillgodoses bör därför lämnas redan i bygglovsansökan så att byggnadsnämnden redan på detta stadium kan ta ställning till om kraven är uppfyllda.

Det vi nu med anledning av motion 2000/01:So540 (kd) yrkande 10 anfört om prövning av tillgängligheten bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

27. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (punkt 23)

av Owe Hellberg (v), Ulla-Britt Hagström (kd), Sten Lundström (v), Harald Bergström (kd) och Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 27. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo513 yrkande 8. Därmed avslås 2000/01:Bo230 yrkande 16.

Ställningstagande

Enligt vår mening ger dagens regler inte det skydd av byggnaders inre som bör krävas. Med stöd av den tidigare lagstiftningen kunde byggnadsnämnden, genom att inte ge bygglov, förhindra sådana inre ändringar som ansågs förvanska byggnaden. I den nya lagstiftningen är inre förändringar i princip inte bygglovspliktiga och därmed svårare att förhindra. Byggnadsnämnden kan visserligen i kontrollplanen ställa vissa krav. Enligt vår mening är detta emellertid inte tillräckligt, och särskilt värdefulla byggnader har därför i dag ett betydligt sämre skydd.

En kommun kan med stöd av plan- och bygglagen utöka bygglovsplikten för särskilt värdefulla byggnader när det gäller vissa underhållsåtgärder. Häri inbegrips enligt vad som sagts i proposition 1985/86:1 även vissa inre arbe-

ten. En betydande osäkerhet om vad som gäller uppkommer dock vid en jämförelse med Boverkets redovisning av sin syn på frågan i den utvärdering som verket gjort. Lagstiftningen bör därför skärpas genom att 8 kap. 6 § första stycket 3 PBL ändras så att det uttryckligen gäller alla förändringar inne i byggnaderna.

Det vi nu med anledning av motion 2000/01:Bo513 (v) yrkande 8 anför om kulturhistoriskt värdefull bebyggelse bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. I den mån motion 2000/01:Bo230 (c) yrkande 16 därigenom inte är tillgodosedd avstyrks den.

28. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (punkt 23)

av Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 28. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo230 yrkande 16 och 2000/01:Bo513 yrkande 8.

Ställningstagande

Det finns i dag flera möjligheter att ge särskilt värdefulla enskilda byggnader eller sammanhållna miljöer ett lagstadgat skydd. Det starkaste skyddet gäller sådana byggnader och miljöer som har ett så högt bevarandevärde att de kan byggnadsminnesförklaras med stöd av kulturminneslagen. Med stöd av miljöbalkens bestämmelser kan bl.a. unika kulturmiljöer som är av riksintresse ges ett skydd. Även med stöd av plan- och bygglagen kan byggnader och byggnadsmiljöer skyddas mot förvanskningar och andra oönskade förändringar. Det är enligt min mening viktigt att alla dessa skyddsmöjligheter tas till vara så att av kulturhistoriska eller andra skäl intressanta hus och bebyggelsemiljöer kan bevaras.

En förutsättning för att skyddet av särskilt intressanta objekt skall få en tillräcklig omfattning är att så många som möjligt involveras i arbetet med att utforma skyddet. Det innebär att uppmärksamheten måste riktas inte bara mot det äldre byggnadsbeståndet utan även mot det som är något yngre. Vi har under efterkrigstiden uppfört ett stort antal bostäder och andra byggnader. Dessa är dock bara i mycket liten utsträckning skyddade genom planbestämmelser eller på andra sätt trots att de i många fall har ett betydande kulturhistoriskt och arkitektoniskt värde. För att inte den intressanta och bevarandevärda delen av detta byggnadsbestånd skall gå förlorad behöver det därför kartläggas. En inventering av efterkrigstidens bebyggelse bör därför snarast genomföras. Med utgångspunkt i denna inventering bör därefter övervägas vilka byggnader och miljöer som bör åtnjuta ett särskilt skydd och hur detta skydd kan utformas.

Den förstärkning av skyddet av byggnaders och byggnadsmiljöers yttre som jag nu förespråkat måste dessutom kompletteras med ett förstärkt skydd av värdefulla byggnadsinteriorer. Enligt min mening ger dagens regler inte det skydd av byggnaders inre som bör krävas. Med stöd av den tidigare lagstiftningen kunde byggnadsnämnden, genom att inte ge bygglov, förhindra sådana inre ändringar som ansågs förvanska byggnaden. I den nya lagstiftningen är inre förändringar i princip inte bygglovspliktiga och därmed svårare att förhindra. Byggnadsnämnden kan visserligen i kontrollplanen ställa vissa krav. Enligt min mening är detta emellertid inte tillräckligt, och särskilt värdefulla byggnader har därför i dag ett betydligt sämre skydd.

En kommun kan med stöd av plan- och bygglagen utöka bygglovsplikten för särskilt värdefulla byggnader när det gäller vissa underhållsåtgärder. Här i inbegrips enligt vad som sagts i proposition 1985/86:1 även vissa inre arbeten. En betydande osäkerhet om vad som gäller uppkommer dock vid en jämförelse med Boverkets redovisning av sin syn på frågan i den utvärdering som verket gjort. Lagstiftningen bör därför skärpas genom att 8 kap. 6 § första stycket 3 PBL ändras så att det uttryckligen gäller alla förändringar inne i byggnaderna.

Det jag nu med anledning av motionerna 2000/01:Bo230 (c) yrkande 16 och 2000/01:Bo513 (v) yrkande 8 anfört om skyddet av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

29. Gröna områden och strandnära mark (punkt 24)

av Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse:

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 29. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo223 yrkande 7 och 2000/01:Bo230 yrkandena 10 och 15.

Ställningstagande

En förutsättning för att vi skall få städer som erbjuder en bra livsmiljö är att vi slår vakt om våra grönområden. Det innebär att vi måste ställa krav på att parker och andra grönområden alltid planeras in när städerna byggs ut och att vi förbättrar skyddet för befintliga grönområden. En genomtänkt strategi för hur städernas grönområden skall kunna bevaras och utvecklas behövs därför. Samtidigt finns det naturligtvis situationer där ett befintligt grönområde kan behöva tas i anspråk för något annat angeläget ändamål. En förutsättning för att så skall få ske bör dock vara att den totala tillgången på parker och andra grönområden inte minskar. I den mån ett befintligt område tas i anspråk för annan verksamhet bör det därför kompenseras genom att ett nytt grönområde av minst samma storlek ställs till förfogande i rimlig närhet.

En speciell typ av grönområden är de naturstränder som fortfarande finns kvar i och i närheten av de större städerna. Det är områden som är oerhört värdefulla såväl för den biologiska mångfalden som för människornas välbefinnande. Samtidigt är strandnära tomter mycket attraktiva för exploatering, och ofta är marken redan planlagd, vilket gör det svårare att tillämpa strandskyddsbestämmelser i lagstiftningen. Det får dock inte hindra att stränderna till största möjliga del måste skyddas från vägar och bebyggelse. De stränder som inte är exploaterade måste hållas tillgängliga för allmänheten samtidigt som de värnas för att bevara den biologiska mångfald som ofta är riklig i brytningszonen mellan land och vatten. Samlade regler över användandet av strandnära mark i tätorter och tätortsnära områden behöver därför utarbetas.

Det jag nu med anledning av motionerna 2000/01:Bo223 (c) yrkande 7 och 2000/01:Bo230 (c) yrkandena 10 och 15 anfört om bevarandet av grönområden och strandnära mark bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

30. Gröna områden och strandnära mark (punkt 24)

av Mikael Johansson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse:

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 30. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo230 yrkandena 10 och 15. Därmed avslås motion 2000/01:Bo223 yrkande 7.

Ställningstagande

En förutsättning för att vi skall få städer som erbjuder en bra livsmiljö är att vi slår vakt om våra grönområden. Det innebär att vi måste ställa krav på att parker och andra grönområden alltid planeras in när städerna byggs ut och att vi förbättrar skyddet för befintliga grönområden. En genomtänkt strategi för hur städernas grönområden skall kunna bevaras och utvecklas behövs därför. Samtidigt finns det naturligtvis situationer där ett befintligt grönområde kan behöva tas i anspråk för något annat angeläget ändamål. En förutsättning för att så skall få ske bör dock vara att den totala tillgången på parker och andra grönområden inte minskar. I den mån ett befintligt område tas i anspråk för annan verksamhet bör det därför kompenseras genom att ett nytt grönområde av minst samma storlek ställs till förfogande i rimlig närhet.

Det jag nu med anledning av motion 2000/01:Bo230 (c) yrkandena 10 och 15 anfört om bevarandet av grönområden bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Motion 2000/01:Bo223 (c) yrkande 7 avstyrks.

31. Byggnad i vissa miljöer med lokal särprägel (punkt 25)

av Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Carl-Erik Skårman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 25 borde ha följande lydelse:

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 31. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo514 yrkande 11.

Ställningstagande

Bebyggelsen i ett land eller i en trakt är resultatet av en kultur och av traditioner som successivt vuxit fram under en lång period. Det innebär att vi runt om i vårt land har många miljöer som präglas av olika tidsepoker och av olika byggnadstraditioner. Ett exempel på detta är de många byar som karakteriseras av att där finns en blandad bebyggelse som omfattar såväl bostäder och småföretagsamhet som jordbruk. Det är samhällen där gårdarna ligger tätt och där livsstilen många gånger bygger på gamla traditioner. Utvecklingen i samhället i övrigt har inneburit att dessa byar i dag representerar en värdefull typ av miljö som måste bevaras och tas till vara. Den blandning av olika verksamheter som finns i dessa små samhällen och den särprägel som detta skapar har också gjort dem till attraktiva boendemiljöer.

En förutsättning för att dessa byar skall bestå och kunna behålla sin särprägel är att de kan fortsätta att utvecklas. Det innebär att de som bosätter sig här måste ta hänsyn till och acceptera att mångsidigheten består. För att dessa samhällens karaktär och särdrag skall bestå fordras att alla verksamheter ges möjlighet till förändring och utveckling. En förutsättning för att så skall bli fallet är att inte bara de boendes utan också de olika näringsverksamheternas krav på byns utveckling kan tillgodoses.

Det tycks i dag råda oklarhet kring vilken utbyggnad av t.ex. småföretagsverksamhet som kan komma till stånd inom ramen för pågående markanvändning. Denna oklarhet är enligt vår mening olycklig, då den bl.a. riskerar att stoppa utvecklingen i byar och mindre samhällen med en särpräglad blandning av boende och annan verksamhet. En utredning bör därför tillsättas för att se över behovet av att klargöra dagens lagstiftning på denna punkt. Syftet med utredningen bör sålunda vara att skapa förutsättningar för att såväl boende som näringsverksamhet kan fortgå i dessa särpräglade miljöer.

Det vi nu med anledning av motion 2000/01:Bo514 (m) yrkande 11 anfört om byggande i vissa miljöer med lokal särprägel bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

32. Samrådspåikt inför markarbeten (punkt 26)

av Knut Billing (m), Ulla-Britt Hagström (kd), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m), Rigmor Stenmark (c), Harald Bergström (kd) och Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse:

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 32. Tillkännagivandet görs med anledning av motionerna 2000/01:Bo514 yrkande 10 och 2000/01:N323 yrkande 12.

Ställningstagande

Det är vanligt att gator och torg liksom andra allmänna platser grävs upp för att man skall kunna lägga ner nya ledningar eller reparera befintligt ledningsnät. Dessa arbeten är i många fall så omfattande att de allvarligt inskränker tillgängligheten till omkringliggande fastigheter. Trots detta föreligger det normalt sett inte något krav på att information skall lämnas till eller samråd hållas med fastighetsägare eller andra berörda.

Många butiker och andra serviceinrättningar i hyrda lokaler drabbas hårt vid grävarbeten på gator, torg och andra sådana platser. Det kan leda till förluster och andra avbräck som kan äventyra deras möjligheter till fortsatt verksamhet. Särskilt utsatta är de mindre företagen. Det förekommer att berörda näringsidkare inte erhåller någon information inför de arbeten som skall genomföras, eller att de inte ges tillräckliga möjligheter till samråd. Ett samråd ger butiksinnehavare och andra möjlighet att minska eller helt eliminera sina förluster till följd av arbetena. Vid samrådet kan lösningar tas fram för hur tillgängligheten till lokalerna skall ordnas, liksom hur skyltning och liknande åtgärder skall utformas, för att minska näringsidkarnas avbräck. Samrådet kan också ha betydelse för att en företagervänlig tidpunkt för arbetena väljs. Samförståndslösningar torde vanligen innebära fördelar också för kommunen eller andra som utför grävingsarbetena. Även om det många gånger förekommer att information lämnas och samråd sker bör det införas en laglig skyldighet att vidta sådana åtgärder i syfte att garantera att näringsidkarna ges de bästa möjligheterna att minimera skadorna på sina företag. Skyldigheten bör naturligtvis inte omfatta brådskande arbeten eller sådana som genomförs endast under kortare tid eller på annat sätt är av mindre omfattning.

Det vi nu med anledning av motionerna 2000/01:Bo514 (m) yrkande 10 och 2000/01:N323 (fp) yrkande 12 anför om samrådspåikt inför markarbeten bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

33. Husbåtsboende (punkt 28)

av Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Carl-Erik Skårman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 28 borde ha följande lydelse:

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 33. Tillkännagivandet görs med anledning av motion 2000/01:Bo533.

Ställningstagande

Inte minst som en följd av bostadsbristen i våra storstäder har åretruntboende i båt blivit en allt vanligare företeelse under senare år. I många fall rör det sig om husbåtar. En serieproduktion av sådana båtar finns också i dag.

När plan- och bygglagen tillkom för omkring 15 år sedan var boende i husbåt inte lika vanligt som det nu är. En följd av detta är att lagstiftningen inte är tillräckligt anpassad utan riskerar att utgöra ett hinder för husbåtsboende.

Att bo i husbåt är för många en attraktiv boendeform som erbjuder goda bostadsförhållanden i en vacker miljö. Det utgör också en boendeform som borde vara attraktiv för samhället då den innebär mycket begränsade ingrepp i naturen samtidigt som den erbjuder stor flexibilitet.

För att i ökad utsträckning göra boende i husbåt möjligt bör plan- och bygglagens regler ses över med detta mål för ögonen. Denna översyn bör ha följande utgångspunkter:

- för att säkerställa att grannars intressen tillgodoses bör detaljplan upprättas,
- krav på anslutning till el, vatten och avlopp bör ställas,
- brandskydd och andra säkerhetskrav bör anpassas till husbåtens speciella förutsättningar,
- husbåtar bör befrias från bygglovsplikt.

Det vi nu med anledning av motion 2000/01:Bo533 (m) har anfört om att underlätta boende i husbåt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Särskilda yttranden

1. Handelsändamålet

Ulla-Britt Hagström (kd) och Harald Bergström (kd) anför:

Reglerna om fysisk planering finns i PBL. Reglerna i planlagstiftningen är allmänt hållna och bygger på att olika intressen skall vägas mot varandra. Endast i undantagsfall finns preciserade regler för lokalisering av verksamheter. I två fall finns uttryckliga regler för detaljhandelns lokalisering. Det rör sig i det ena fallet om ett allmänt krav på att planeringen skall skapa förutsättningar för ”ett rimligt mått av kommersiell service i byggda miljöer”. Dessutom finns det ett krav på att det skall finnas ”skäl av betydande vikt” för att få reglera handelsändamålet i detaljplan.

Det är således inte en uppgift för PBL att ta ställning till vem som får bedriva handel eller till den enskilde handlarens affärsidé m.m. Ju bättre kunskap kommunen har om handelns villkor, desto bättre kan man bedöma effekterna av olika lokaliseringsbeslut. Vid en avvägning mellan olika sakintressen vid en planering enligt PBL, skall utgångspunkten vara att skapa ett hållbart samhälle. Däri inbegrips förutom ekologiska även ekonomiska, sociala och kulturella aspekter av samhällsutvecklingen.

Det kommunala planeringsansvaret innebär att ta hänsyn till helheten. Vi anser därför att en konsekvensanalys skall göras vid en stormarknadsetablering eller annan extern handelsetablering. En sådan skall alltid sätta människan i centrum och särskilt belysa hur familjens behov tillgodoses, hur etableringen påverkar det sociala livet, hur äldre och personer med funktionshinder påverkas samt hur etableringen påverkar ”tidrika” respektive ”tidfattiga” människor. Vidare skall effekter på marknad, butikers fortlevnad, servicenivå, trafikutveckling m.m. tas upp. Det är en fördel om det finns en handelspolicy att ställa konsekvensanalysen mot. En sådan kan utvecklas tillsammans med översiktsplanen och i samverkan med konsumenter, handel, fastighetsägare och grannkommuner.

Det nu anförda talar enligt vår mening för att det finns all anledning att följa den kommande utvecklingen beträffande handelns lokalisering och kommunernas samt länsstyrelsernas hantering av densamma.

2. Stormarknadsetableringar

Rigmor Stenmark (c) anför:

Det är väl känt att dagens stormarknader och andra externa köpcentrum får en rad negativa konsekvenser. Några av de mest påtagliga nackdelarna är:

- ökad biltrafik med ökade luftföroreningar som följd,
- försämrad tillgänglighet för konsumenter som inte disponerar bil,

- utarmade stadskärnor genom att centralt belägna butiker m.m. konkurreras ut.

Enligt min mening är det en självklarhet att kommunala detaljplaner måste kunna upphävas om de åsidosätter viktiga intressen. Jag anser det vara tveksamt om de möjligheter som i dag finns att av t.ex. miljöskäl styra etableringen av externa köpcentrum är tillräckliga. Här vill jag särskilt framhålla att även andra miljöaspekter än de som är riksintressen enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken eller miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. är viktiga att tillgodose. Det finns anledning att hysa en viss oro för den framtida utvecklingen. Mot denna bakgrund får det förutsättas att regeringen liksom ansvariga myndigheter noggrant följer utvecklingen när det gäller tillkomsten av nya köpcentrum och deras effekter på miljön m.m. Inte minst Boverket och länsstyrelserna har ett ansvar för detta. Jag anser även att det finns starka skäl för att utvärdera den nu pågående utvecklingen. Om det visar sig erforderligt bör regeringen utan dröjsmål förelägga riksdagen förslag till lagändringar eller andra åtgärder för att komma till rätta med situationen. Skulle så inte bli fallet är det min avsikt att återkomma till riksdagen i frågan.

3. Boendeplikt

Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Carl-Erik Skårman (m) anför:

Det är en självklarhet att samma regler måste gälla för svenska och utländska medborgares möjligheter att förvärva fastigheter. Det är också grundläggande att det skall vara upp till var och en som köper ett hus att bestämma om han eller hon vill bebo detta permanent eller använda det för fritidsändamål. Problemet lösning ligger inte alls i regleringar av hur fastigheterna i de utsatta områdena skall få användas. De helt orimliga konsekvenser som fastighetsskatten ger spelar däremot en avgörande roll för den negativa utvecklingen i dessa områden. Fastighetsskatterna är ofta till beloppen så stora att många av de permanentboende inte har råd att bo kvar. Skatten som skall betalas oberoende av skatteförmåga har blivit en så betungande utgift för många att de inte kan klara sin ekonomi. Enligt vår mening framstår det som självklart att avskaffande av fastighetsskatten i enlighet med Moderata samlingspartiets förslag skulle innebära sådana lättnader för många permanentboende i de utsatta områdena att de inte ens skulle överväga försäljning. Därigenom skulle de lokala intressena kunna hävdas på ett helt annat sätt än i dag.

4. Boendeplikt

Ulla-Britt Hagström (kd), Rigmor Stenmark (c) och Harald Bergström (kd) anför:

Det måste vara ett riksintresse att Sveriges skärgårdar kan hållas levande. Den höga fastighetsskatten som speciellt drabbar attraktiva områden har lett till att många inte klarar det ekonomiska trycket att bo kvar. Detta försvagar möjligheten att hävda lokala intressen. I och med att 1992 års lag upphävdes försvann också stödet att motverka prisstegringar på fritidsfastigheter i attraktiva områden. Förhandlingsresultatet i samband med Sveriges medlemskap i Europeiska unionen (prop. 1994/95:19) innebar ett rådrum för Sverige att under fem år överväga och vidta behövliga åtgärder i områden som riskerar att utsättas för överexploatering och i områden där i första hand den bofasta befolkningens intressen bör tillgodoses. Erforderliga medel skulle kunna avsättas för att komma till rätta med de problem som en stor efterfrågan på fritidsfastigheter kan föra med sig i bl.a. de kustnära områdena. Några åtgärder på nationell nivå har inte vidtagits.

Enligt vår mening kan man inte nöja sig med att konstatera att problemet är svårlöst. De utsatta områdena måste säkerställas som en levande bygd. Vi avser att återkomma till de åtgärder som bör vidtas.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2000/01:Bo223 av Lennart Daléus (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den kreativa storstaden.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny planeringsstrategi.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samlade regler över användandet av strandnära mark i tätorter och tätortsnära områden.

2000/01:Bo229 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn av samhällsstöd till investeringar för trygghet i boendet.

2000/01:Bo230 av Rigmor Stenmark m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förnyelse av bostadsmiljön.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om brottsförebyggande aspekter vid samhällsplanering.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnoperspektiv i den fysiska samhällsplaneringen.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hälsoaspekter i bostadsmiljön.

15. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om ett institut för skydd av mindre grönområden i stadsmiljö i enlighet med vad som anförs i motionen.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bevarandefrågor.

19. Riksdagen begär att regeringen utvärderar hur plan- och bygglagens möjligheter till flexibilitet har tagits till vara i den kommunala planeringen.

2000/01:Bo233 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommunerna rekommenderas kartlägga "tysta zoner" i samband med översiktsplaner.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att noggrant följa upp att Agenda 21 och Habitatagendan når genomslag i kommunernas översiktsplaner.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en översyn av Plan- och bygglagen krävs med syftet att öka delaktigheten för medborgarna vid kommunens översiktsplanering.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppväxtmiljön betonas som en viktig del i all samhälls- och bostadsplanering.

9. Riksdagen begär att regeringen ger Boverket uppdraget att för kommunerna utarbeta tydliga förslag för bebyggelseinriktade hinder mot brott.

21. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till omarbetning av Plan- och bygglagen för att förtydliga rollen hos kvalitetsansvariga.

2000/01:Bo234 av Rigmor Stenmark (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av PBL i syfte att förenkla regelverket för byggandet.

2000/01:Bo235 av Yvonne Ångström och Helena Bargholtz (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att planprocesser och nybyggnadsregler måste förenklas för att få fart på bostadsbyggandet.

8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i 2 kap. plan- och bygglagen, enligt vad i motionen anförs om att kravet på en trygg och säker närmiljö bör föras in som ett allmänt intresse som skall beaktas vid planläggning och vid lokalisering av bebyggelse m.m.

2000/01:Bo404 av Rosita Runegrund och Åke Carnerö (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om åtgärder för att skapa förutsättningar för åretruntboende i den svenska skärgården.

2000/01:Bo413 av Carina Hägg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att tydliggöra ansvaret för kablar under jord.

2000/01:Bo414 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av lagstiftningen gällande antalet instanser för överklagande av detaljplan och bygglov.

2000/01:Bo501 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till utredning om möjligheten att införa servicezoner i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Bo502 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring om att avskaffa kommunernas rätt att i detaljplaner precisera handelsändamålet i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Bo504 av Henrik Westman (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag som slår fast att automatiskt bygglov ges efter två månader från ansökans inlämnande i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Bo506 av Ola Karlsson och Lars Björkman (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av goda etableringsmöjligheter, väl fungerande konkurrens samt snabb myndighetshantering.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om handelsändamålet i detaljplan.

2000/01:Bo509 av Barbro Feltzing (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miljöer som är bullerfria.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bygga ett tystare samhälle.

2000/01:Bo511 av Sten Lundström m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns inflytande i samhälls- och trafikplanering.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Boverket i uppdrag att utvärdera lokala brottsförebyggande projekt.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnofrid och boendeplanering.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Boverket i uppdrag att initiera och stimulera försök med lokalt brottsförebyggande arbete.

2000/01:Bo512 av Owe Hellberg m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpta redovisningskrav för buller vid planläggning.

2. Riksdagen begär att regeringen ger Boverket i uppdrag att inventera bullerfria miljöer.

3. Riksdagen begär att regeringen ger Boverket i uppdrag att utveckla och sprida kunskapen om hanteringen av buller vid fysisk planering.

2000/01:Bo513 av Owe Hellberg m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vidta åtgärder för att säkerställa byggkontrollen i byggprocessen.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om bygganmälan för större byggprojekt i ett tidigare skede av byggprocessen.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om differentierade bygglovsavgifter.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvalitetsansvarig i byggprocessen.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om slutanmälan i byggprocessen.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om varsamhetskrav i kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda tillsynsansvaret i byggprocessen.

2000/01:Bo514 av Knut Billing m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om flexibilitet vid kommunal planering.

6. Riksdagen beslutar att avskaffa handelsändamålet vid detaljplan i PBL.

7. Riksdagen beslutar om lagändring i frågan om underkännande av kommunala detaljplaner. Dessa får endast upphävas när de strider mot uttalade riksintressen.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om information och samrådspplikt inför markarbeten.

11. Riksdagen begär att regeringen utreder frågan om byggande i vissa miljöer med lokal särprägel i enlighet med vad som anförs i motionen.

12. Riksdagen begär att regeringen utreder frågan om kommunala servicezoner i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Bo515 av Lena Sandlin-Hedman och Ingemar Josefsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en strategi för den nära detaljhandeln.

2000/01:Bo516 av Anne-Katrine Dunker och Patrik Norinder (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en utvärdering av reglerna om rivningsanmälan och ämnesinventering i PBL.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av ett register eller en databas.

2000/01:Bo518 av Per-Richard Molén (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen omgående ser över den lagstiftning som reglerar byggnadslovslagstiftningen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2. Riksdagen begär att regeringen definierar det kommunala ansvaret som kopplas till beviljade byggnadslov i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Bo526 av Ann-Kristine Johansson och Jarl Lander (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka geologins ställning i samhället.

2000/01:Bo529 av Ewa Larsson m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att plan- och bygglagen bör ändras så att grannkommuner får vetorätt vid etablering av externa köpcentrum.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ett moratorium för nyetablering av externa köpcentrum införs.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige är i behov av en tydlig policy vad gäller utvecklingen av externa köpcentrum.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en förstärkt lagstiftning kan behövas för att skydda samhälleliga värden.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att konsekvensanalyser bör omfatta social, ekonomisk och miljömässig påverkan.

2000/01:Bo530 av Claes Stockhaus (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag i enlighet vad i motionen anförs om certifiering av bullerfria zoner.

2000/01:Bo533 av Knut Billing m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att se över lagstiftningen i avsikt att möjliggöra ökat boende ”i husbåt” i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Bo535 av Monica Öhman och Kristina Zakrisson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om generellt bygglov för byggnad upp till 15 kvadratmeter.

2000/01:Bo536 av Carina Hägg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av översyn av plan- och bygglagen (PBL) för att garantera jämställdhet i religiösa lokaler.

2000/01:Bo537 av Maud Ekendahl (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över PBL i det avsnitt som behandlar avstädad tomt.

2000/01:Bo538 av Eva Arvidsson och Ola Rask (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändringar av regler för bygglov.

2000/01:Bo539 av Barbro Feltzing (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager som sin mening vad i motionen anförs om att en helhetsansvarig för en byggnation utses.

2000/01:Ju913 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

26. Riksdagen begär att regeringen ger Boverket i uppdrag att utarbeta tydliga riktlinjer för bebyggelseinriktade hinder mot brott samt ansvara för en introduktion av europeiska standardiseringsdokument ute i kommunerna.

2000/01:Ju933 av Siw Persson och Johan Pehrson (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bygga bort brott.

2000/01:MJ797 av Harald Nordlund (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ökad vikt skall läggas vid att bevara hittills tysta miljöer.

2000/01:N323 av Eva Flyborg m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunernas samrådsplikt med näringsidkare.

2000/01:So363 av Sven Brus m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

17. Riksdagen begär att regeringen ger Boverket i uppdrag att utarbeta tydliga riktlinjer för bebyggelseinriktade hinder mot brott.

2000/01:So539 av Kenneth Johansson m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samhällsplanering för att naturliga mötesplatser skall växa fram.

2000/01:So540 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på tillgänglighet vid bygglovgivning.

2000/01:T208 av Ewa Larsson och Lars Ångström (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att PBL ses över så att samhällsbygget ej kan ske i strid med gällande miljö- och hälsoskyddslagstiftning.

Följdmotion med anledning av proposition 2000/01:26

2000/01:Bo5 av Owe Hellberg m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om regional samhällsplanering.